

विपद् जोखिम

न्यूनीकरण

रणनीतिक कार्ययोजना

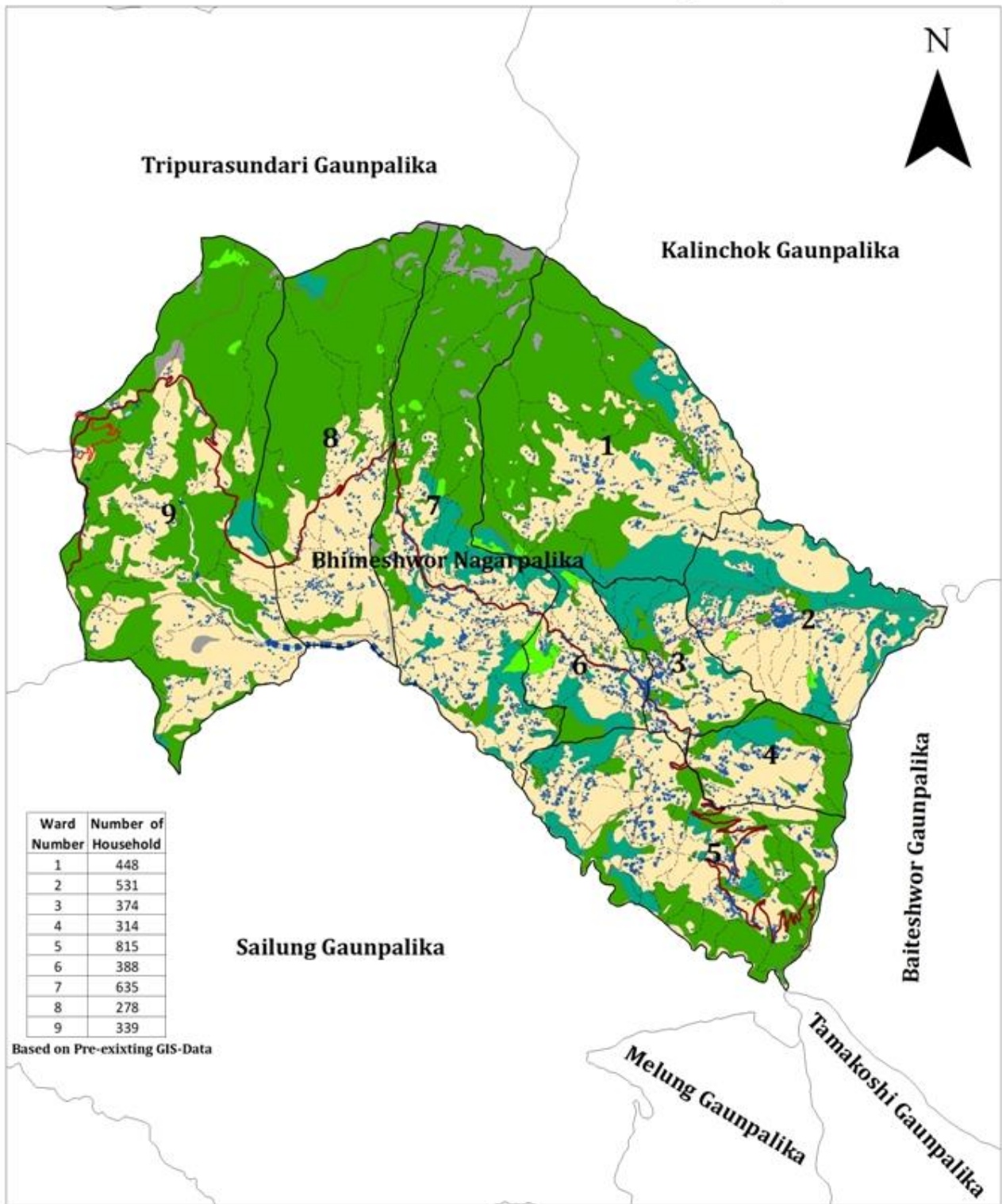
भीमेश्वर नगरपालिका

दोलखा

(२०२०-२०३०)

- दस्तावेज :- विपद् जोखिम न्यूनीकरण, राजनितिक कार्ययोजना , भीमेश्वर नगरपालिका दोलखा
- तयारी प्रकाशन :- नगर स्तरिय विपद् व्यवस्थापन समिति भीमेश्वर, नगरपालिका
- निर्णय मिति :- २०७६ पौष १३
- प्राविधिक सहयोग :- संयुक्त राष्ट्रसंघिय बिकाश कार्यक्रम, नेपाल
- परामर्श सहयोग :- विमल खतिवडा

Bhimeshwor Municipality

Ward Number	Number of Household
1	448
2	531
3	374
4	314
5	815
6	388
7	635
8	278
9	339

Based on Pre-existing GIS-Data

0 1 2 4 Kilometers

Settlement Points

- Bhimeshwor Settlements

Landuse Type

- Barren Land
- Bush/Shrub Land
- Cultivated Land
- Forest Land
- Grass Land
- Pond/lake
- River/Stream
- Sand & Gravel

Ward Boundary

- Road Type
  - Bridge
  - Crossings
  - District Road
  - Feeder Road
  - Foot Trail
  - Highway
  - Main Trail
  - Other Road
  - Ropeway

शुभ कामना

दोलखा जिल्ला उच्च पहाडी र हिमाली क्षेत्रमा अवस्थित वाढि, पहिरो, हिमताल बिस्पोटन, भकम्प, चट्याङ्ग, आगलागि, सडक दुर्घटना वाट अत्यन्तै पिडित जिल्ला हो । बिगतका बिपद घटना क्रम लाई हेर्दा भुकम्प र वाढि-पहिरो नै यस जिल्ला र नगरपालिकाको प्रमुख प्रकोपका रूपमा लिइएको छ । बिगतमा दोलखा लाई केन्द्रबिन्दु बनाई गएको भुकम्पको असर र प्रभाव वाट अति पिछडिएको यस जिल्ला र नगरपालिकाले अझै पुननिर्माणमा सम्पन्नता हासिल गर्न सकिरहेको छैन । हजारौ परिवारको जिबिको पार्जन पुनस्थापना हुन सकेको छैन कयौ घर सम्पन्न भइसकेका छैनन् भने थुप्रै ग्रामिण पूर्वधारहरुको निर्माण तड्कारो अबस्थामा छ ।

बिगतको बिपदका क्षति वाट अझै माथि उठ्न नसक्नुको एउटा पिडा छ भने भविश्यमा यस्ता बिपद जोखिम न्यूनिकरण गर्नु पर्ने यस नगरपालिकाको आवश्यकता रहेको छ । यसै सन्दर्भमा नेपाल सरकारले लागू गरेको बिपद जोखिम न्यूनिकरणका लागि राष्ट्रिय निति २०१८ र बिपद जोखिम न्यूनिकरण राष्ट्रिय रणनितिक कार्ययोजना २०१८-२०३० लाई आधार कानुनी निर्देशिका मानी भीमेश्वर नगरपालिकाको जोखिम विश्लेषणलाई न्यूनिकरण गर्न यस न. पा. ले निति र कार्ययोजना मनाउन पाउदा हामी अति खुसि छौ ।

यस प्रक्रियालाई सहयोग गर्नुहुने नगर स्तरिय बिपद ब्यवस्थापन न. पा. अन्तरगत कार्यरत सरकारी तथा गैर सरकारी संस्था साथै भीमेश्वर न. पा. अन्तर्गत कार्यरत सम्पूर्ण मित्रहरुको योगदानको उच्च मूल्याङ्कन र धन्यवाद प्रदान गर्दछु ।

अन्त्यमा संयुक्त राष्ट्रसंघिय विकाश कार्यक्रमले पुऱ्याएको प्राविधिक सहयोग र निर्माण प्रकृयाका सम्पूर्ण चरणहरुमा सहजिकरण गरि नीति र कार्ययोजनालाई मूर्त रुप दिनु नै परामर्सदाता बिमल खतिवडालाई विशेष धन्यवाद दिन चाहन्छु ।

नीति र कार्य योजनाले निर्दिष्ट गरेका सिदान्त र कृयाकलापलाई कार्यन्वयन गरि भीमेश्वर लाई जोखिम मुक्त नगरपालिका तर्फ अग्रसर गर्न सबै सरोकारवालालाई हार्दिक आग्रह गर्न चाहन्छु ।

यस प्रकृयामा सुरुदेखि संलग्न र सहयोगि भुमिका खेल्ने राजनैतिक दलका प्रतिनिधि ज्यू, सुरक्षा निकायका प्रतिनिधि ज्यू सम्पुण वडा अध्यक्ष तथा जनप्रतिनिधि ज्यूहरु, संचारकर्मी नागरिक समाजका सदस्य ज्यू लगायत सम्पुर्ण सरोकारहरु लाई नगर पालिका र समितिको तर्फ वाट हार्दिक धन्यवाद दिन चाहन्छु ।

नगरप्रमुख तथा

(प्रमुख: नगरस्तरिय बिपद ब्यवस्थापन समिति)

खण्ड :१

भूमिका

विपद् जोखिम न्यूनिकरण साथै व्यवस्थापन सम्बन्धमा नेपालले मूलतः दैवि प्रकोप उद्धार ऐन- २०३९ लाई अंगिकार तथा अलम्बन गर्दै त्यसका सिकाईहरु लाई संस्थागत गर्न र जन-धनको क्षति न्यूनिकरण गर्न चालेको कदम दक्षिण एसियामा मात्र नभई विश्वभरमा नै उदाहरणीय देखिन्छन् ।

क्षेत्रगत निकायहरुको तथा विभागहरुको गठन विपद् जोखिम मूलप्रवाहिकरण गर्न बनेको विभिन्न ऐन तथा कानुनहिक, विपद् प्रतिकार्य योजनाका लागि गृह मन्त्रालय र सम्बन्धित सम्पूर्ण नेपालका जिल्लाहरुले खेलेका भूमिका संयुक्त राष्ट्र संघिय कार्यक्रमले गरेको सामुदायिक तथा राष्ट्रिय विपद् न्यूनिकरण सम्बन्धि निरन्तर प्रयास, विभिन्न राष्ट्रिय तथा अन्तराष्ट्रिय संस्थाहरुको नियोगहरुको विपद् व्यवस्थापनको क्षेत्रमा भएका अपक निहिगत र कार्यगत प्रयास र सफलताहरुले पनि नेपाललाई विपद् व्यवस्थापन क्षेत्रमा धनिमुलक तथा उल्लेख्य सहयोग गरेको पाईन्छ ।

विशेषतः ज्ययनय कार्य योजना (२००५-२०१५) पछि, नेपालले अबलम्बन गरेको विपद् व्यवस्थापन राष्ट्रिय रणनीति -२०६६ सहश्राढदी विकास र दिगो विकास लक्ष्यले आंकलन गरेको विपद् व्यपस्थापन सम्बन्धि कार्यगत वुदाहरु र सम्बन्धित मन्त्रालय विभाग निकायहरुले सो लक्ष्य प्राप्तिका लागि लिएका मार्गदर्शनहरु विपद् व्यवस्थापन र जोखिम न्यूनिकरणका लागि यथेष्ट भूमिका र प्रभाव पारेको देखिन्छ ।

सेन्डाई कार्य योजना ढाचाँ (२०१५-२०३०) लाई विपद् जोखिम न्यूनिकरणका लागि अग्रगामी तथा नयाँ आयामको रुपमा विश्वले स्विकारेको छ । यहि सेन्डाई कार्ययोजनाले निर्दिष्ट गरेको प्राथमिकताका क्षेत्रहरुलाई कार्यान्वयन गरी सन २०३० सम्ममा विपद् जोखिमलाई न्यूनिकरण गरी समृद्धशाली र उत्थानशिल समाज र समग्र देशको परिकल्पना सहित “विपद् जोखिम न्यूनिकरण राष्ट्रिय रणनीतिक कार्य योजना: २०१८-२०३०” लाई नेपाल सरकारले कार्यान्वयनमा ल्याएको छ ।

विपद् जोखिम न्यूनिकरण राष्ट्रिय नीति- २०७५, विपद् जोखिम न्यूनिकरण तथा व्यवस्थापन ऐन-२०७४, स्थानिय विपद् तथा जलवायु उत्थानशिल योजना तर्जुमा निर्देशिका - २०७४ जस्ता नितिगत राष्ट्रिय प्रयास पश्चात विपद् व्यवस्थापनको क्षेत्रमा नयाँ आयाम थपिएको छ ।

अन्तर्राष्ट्रिय र राष्ट्रिय प्रयास पश्चात संघिय र स्थानिय सरको विपद् व्यवस्थापन क्षेत्रमा समेत राष्ट्रले अनेकौ प्रयास गरि सकेको छ । गाउँपालिका/ नगरपालिका विपद् जोखिम न्युनिकरण तथा व्यवस्थापन गर्न बनेको विद्येयक-२०७४ ले विभिन्न स्थानिय तहमा विपद् व्यवस्थापन गर्न प्रस्ताव गरेको व्यवस्था तथा प्रावधानले स्पष्ट मार्ग-निर्देश गरेको छ । यसै गरी स्थानिय सरकार कार्य संचालन ऐन- २०७४ ले समेत स्पष्ट रुपमा विपद् व्यवस्थापन सम्बन्धि व्यवस्थालाई प्रमुख स्थान दिएको छ ।

हुनत नेपालले संविधान, विपद् व्यवस्थापन सम्बन्धि दिग्दर्शन, राष्ट्रिय विपद् प्रतिकार्यको कार्यढाचाँ, जलवायु परिवर्तन ऐन, विभिन्न संस्थागत संरचनाहरु तह तह मन्त्रालय र विभागले विपद् मुलप्रवाहिकरण गर्न बनाईएका र लागु गरिएका निति, नियम र कार्ययोजनाहरु को प्रयास पनि अविच्छिन्न रुपमा विपद् जोखिम न्युनिकरणका लागि महत्वपूर्ण पहलहरुको रुपमा सिद्ध भएका छन् ।

विगतमा गरिएका र भएका नितिगत प्रयास र सफलताका बावजुत पनि राष्ट्रको संरचनागत हेरफेर, स्थानिय निकायको र प्रदेशिक निकायको सुशासनिक अधिकार, गाउँपालिका र नगरपालिकाहरुको हेरफेर, नयाँ व्यवस्था साथै नयाँ जनशक्तिको उपस्थितिले यद्यपी स्थानिय निकायले विपद् व्यवस्थापनको क्षेत्रमा स्पर्त रुपमा अग्रणी भुमिका निर्वाह गर्न बाकि देखिन्छ । यहि अनुभव र अपरिहार्यतालाई मध्यनजर राख्दै संयुक्त राष्ट्र संघिय विकास कार्यक्रमको सहयोगमा दोलखा जिल्लाको भिमेश्वर नगरपालिकाको विपद् जोखिम न्युनिकरण ऐन र रणनीतिक कार्य योजना तर्जुमा भएको छ ।

रणनीतिक कार्ययोजनाको उद्देश्य र तर्जुमा प्रकृया र विधि भिमेश्वर न.पा.को प्रत्येक वडा कार्यालयहरुको भ्रमण गरी आधिकारिक तथ्यांक संकलन गर्ने काम सम्पन्न गरियो । सोही तथ्यांकलाई जोखिम आँकलन समेत गरी उक्त जोखिमलाई मध्यनजर गरी कार्ययोजनामा परिणत गरियो । प्रारम्भिक कार्ययोजनालाई सरोकारवालाहरुसँग छलफल र उहाँहरुको पृष्ठपोषणको आधारमा उक्त कार्ययोजनालाई अन्तिम रुप र खाकामा परिणत गरी “नगर स्तरिय विपद् व्यवस्थापन समिति” को बैठकबाट अनुमोदन गरियो ।

खण्ड: २

नगरपालिकाको परिचय

भीमेश्वर नगरपालिका नेपालको ३ नं. प्रदेश अर्न्तगत दोलखा जिल्लाको सदरमुकाममा अवस्थित ऐतिहासिक, पुरातात्विक, धार्मिक, सांस्कृतिक, प्राकृतिक र पर्यटकीय दृष्टिकोणले प्रसिद्ध एवम् रमणीय नगरपालिका हो । यो नगरपालिका वि.सं. २०५३ सालमा तत्कालीन चरिकोट, माटी, दोलखा र मकैबारी गाविसहरु समावेश गरेर स्थापना गरिएकोमा वि.सं. २०७३ सालमा पुनः साविकको सुष्पाक्षमावती, बोच र लाकुरीडाडाँ गाविसहरु भिमेश्वर नगरपालिकामा थप गरी हालको भीमेश्वर नगरपालिका सङ्घीय स्वरूपमा पुनः संरचना एवम् पुर्नगठन गरिएको हो । यस नगरपालिकालाई ९ वटा वडाहरुमा विभाजन गरिएको छ । आफ्नो मूर्तिमा पसिना उत्पन्न गरेर देशमा प्राकृतिक हलचल, अनिष्ट र राजनीतिक परिवर्तनको पूर्वसूचना दिने सहश्र अवतारको देवताका रूपमा परिचित भिमेश्वरको नामबाट यस नगरपालिकाको नामकरण गरिएको छ । यस नगरपालिकाको केन्द्र 'चरिकोट' नेपालको राजधानि काठमाडौँबाट १३३ कि.मि. उत्तरपूर्वमा अवस्थित छ । २७ डिग्री ३६ मिनेट उत्तरदेखि २७ डिग्री ४४ मिनेट उत्तरी अक्षांशसम्म र ८५ डिग्री ५८ मिनेट पूर्वदेखि ८६ डिग्री ६ मिनेट पूर्वी देशान्तरसम्म फैलिएको यस नगरपालिकाको क्षेत्रफल १३२.५ वर्ग कि.मी. रहेको छ भने पूर्व पश्चिम लम्बाई १७ कि.मि सम्म र उत्तर दक्षिण चौडाई १० कि.मी सम्म रहेको छ । यस नगरपालिकाको पूर्वमा वैतेश्वर गाउँपालिका, पश्चिममा सिन्धुपाल्चोक जिल्ला उत्तरमा कालिञ्चोक गाउँपालिका र सिन्धुपाल्चोक जिल्ला र दक्षिणमा शैलुङ्ग गाउँपालिका पर्दछन् । पहाडी प्रदेश अर्न्तगत पनै र न्युनतम ८४० मिटर (चर्नावती) देखि अधिकतम ३५४९ मिटर (गणेश थुम्की) सम्मको उचाइमा रहेका यस नगरपालिकाको केन्द्र चरिकोट १९७० मि.उचाइमा रहेको छ । नगरपालिकाको तल्लो भागमा उष्ण हावापानी पाइन्छ भने मध्ये भागमा न्यानो समशीतोष्ण हावापानी र माथिल्लो भागमा शितोष्ण हावापानी पाइन्छ भने मध्ये भागमा न्यानो समशीतोष्ण हावापानी र माथिल्लो भागमा शितोष्ण हावापानी पाइन्छ । यस नगरपालिकाको कुल भुभाग मध्ये ५८.७१ भुभाग वन क्षेत्रले ढाकेको छ ।

वि. सं. २०७५ सालको घरपरिवार तथ्याङ्कसर्वेक्षणअनुसार नगरपालिकामा १०,२५५ घरधुरीमा कुल ३६,११५ जनसङ्ख्या र प्रति वर्ग कि. मि. २७३ जनघनत्व रहेको छ । यस नगरपालिकामा लैङ्गिक (पुरुष र महिला) अनुपात ९५:१०० रहेको छ । जातिगत दृष्टिकोणबाट यस नगरपालिकामा क्षेत्री ४०.६४ प्रतिशत, नेवार १६.७६ प्रतिशत, तामाङ १२.३१ प्रतिशत, थामी ११.९८ प्रतिशत, बाहुन ८.८६ प्रतिशत, कामी ३.२४ प्रतिशत, घर्ती

(भुजेल) २.९१ प्रतिशत, र अन्य ६.३० प्रतीशत जाताजातीहरुको बसोबास गर्दछन् । धार्मिक दृष्कोणले हिन्दु ८२.०४ प्रतिशत, बौद्ध १३.३४ प्रतिशत, किरात ३.३८ प्रतिशत, क्रिस्चियन ०.३९ प्रतिशत, इस्लाम ०.११ प्रतिशत र अन्य ०.७४ प्रतिशत धर्म मान्ने मानिसहरुको बसोबास रहेको पाइन्छ । भाषाको दृष्कोणले नेपाली भाषा बोल्ने ८०.३१ प्रतिशत, तामाङ भाषा बोल्ने १०.५७ प्रतिशत, नेवारी भाषा बोल्ने ७.९० प्रतिशत र अन्य २.५८ प्रतिशत रहेको छन् । यस नगरपालीकामा ५ वर्ष वा सो भन्दा माथिको उमेर समुहका कुल जनसङ्ख्य ३३,७८५ मध्ये २५,३७२ (७५.१० प्रतिशत) सक्षर रहेका छन् । यस मध्ये ११,८२१ र १३,५५१ साक्षर रहेको छ ।

भीमेश्वर मन्दिर, त्रिपुरा सुन्दरी मन्दिर, मञ्जुश्री मन्दिर, वाराणसी मन्दिर, माहङ्काली मन्दिर, चर्नावाती मन्दिर (त्रिवेणीधाम) चरिघ्याङ गुम्वा यहाँको प्रसिद्ध धार्मिक स्थल हुन भने कालिञ्चोक भवगती मन्दिर प्रवेशद्वारको रूपमा समेत यस नगरपालिका रहेको छ ।

समग्र समस्याहरु

नगरपालिका विशेषत बाढी पहिरो, चट्याङ, सडक दुर्घटना जस्ता विपद्हरु बाट प्रभावित भएको देखिन्छ । जन धनको क्षतिलाई मूल्याङ्कन जस्ता गोर्खा भूकम्प पछि बाढी र पहिरो नै प्राथमिकतामा पर्दछ । नदिले कटान गरी उत्पादक जग्गाहरु क्षति भएका प्रमाणहरु पनि यस नगरपालिकामा सर्वत्र देखिन्छन ।

प्राकृतिक समस्याहरु र चुनौतिका कारण विपद् जोखिम सर्वत्र देखिएतापनि न्यूनीकरण गर्न पूर्व तैयारिको अभाव नै मुख्यतः समस्याको प्रमुखतत्व रहेको देखिन्छ । नयाँ संरचनागत व्यवस्था, श्रोत साधन तथा सुचनामा सहज पहुँच हुननसक्नु तथा स्थानिय स्तरको स्पष्ट नीतिगत र कार्यरत योजनाभई नसकेको विद्यमान अवस्था हरु नै समस्याको रूपमा देखिन्छ ।

खण्ड : ३

जोखिम विश्लेषण

जोखिम विश्लेषणका लागि निम्नलिखित विधि र चरणहरूलाई अवलम्बन गरिएको छ ।

चरण १:- वर्तमान स्थिति, र आवश्यकता- जोखिम विश्लेषण अध्ययन प्रतिवेदन, अन्तरकृया, भ्रमण, वडा/समुदाय स्तरिय विपद् व्यवस्थापन सम्बन्धि तयार गरिएका योजनाहरू, संस्थागत क्षमता र ढाचाँहरू संकटासन्नता सम्बन्धि डाटा र सुचनाहरू ।

चरण २:- प्रकोप आंकलन:- यसका प्रकृतिहरू स्थान विशेष, समयावधि र प्रभावका क्षेत्रहरू साथै यस्ता प्रकोपहरूबाट उत्पन्न हुन सक्ने विपद्का प्रकार र समुदायमा पार्न सक्ने असर र क्षतिहरू ।

चरण ३:- संभावित सामिप्यता:- प्रकोप सगं नजिकै रहेका जनसंख्या के कति छन्? धन/जन कति क्षति हुन सक्छ? जस्ता विवरण पश्चात विपद् जोखिम क्षेत्रलाई नोक्सान गर्ने ।

चरण ४:- संकटासन्नता विश्लेषण:- सामाजिक, आर्थिक, भौतिक, प्राविधिक क्षमता र क्षमता अभाव लाई विश्लेषण गर्ने ।

चरण ५:- असर र क्षतिको अनुमान र त्यसको प्रभावित मानविय, जिविकोर्पाजन वातावरणीय तथा सामाजिक असर र प्रभावहरू ।

चरण ६:- जोखिम विश्लेषण र मूल्याङ्कन गरी लागत प्रभावकारी जोखिम न्युनिकरण को विकल्पहरूको विश्लेषण

चरण ७:

- माथिको सम्पूर्ण चरणहरूको आधारमा विपद् जोखिम न्युनिकरण रणनीति र कार्य योजनाको तयार गरी भिमेश्वर न.पा. को नगर स्तरिय विपद् व्यवस्थापन समिति बाट अनुमोदन ।

उपरोक्त चरणहरूका लागि जिल्ला, नगर, वडा सगं सम्पर्क गरी र विभिन्न प्रकाशित प्रतिवेदन र योजनाहरूको पुनरावलोकन गरिएको छ ।

विभिन्न स्रोत सामग्रीहरूको अध्ययन साथै वडा कार्यालयहरूको भ्रमण र बैठकहरूको आधारमा नगरपालिका भित्र हुन सक्ने प्रकोप जोखिमको विवरण :

वडा नं. १

सि.नं.	जोखिम संभावित प्रकोप	कारण र स्थान विशेष अवस्था	समय	विगत १५ वर्षमा भएको जन/धनको क्षति
१	पहिरो	डोला गाउँको पहिरो जोखिम बस्तीहरू : पहिरो बोसिम्पा, वुमा, फेदी, कोटेपोले, डोलागाउँ, जुगे, पंधेरा, गगरेड, दामाराड, गैरे, थोक माने वृक्षारोपण कम भएको तथा नदीले कटान गरी पहिरो जान सक्ने ।	विशेष वर्षा मौसम	५ जनाको मृत्यु मानेको पहिरोले ०४५/०४६ सालमा ६ जनाको मृत्यु
२	बाढी / कटान	कटान गरी जोखिम ल्याउन सक्ने नदिहरू : पुला, सुन्द्रवती, थाङ्ने, खहरे, कुथली, टाकासिंह नदि किनारमा कटान नियन्त्रण गर्ने अल्पिकरण विधिहरू अवलम्बन र कार्यान्वयन कमि	जेष्ठ-भाद्र	
३	आगोलागी			
४	जंगली जनावर	विशेषत : बाँदरको आक्रमण बाली/नाली क्षति	कुनै समय	
५	चट्याड	कुनै पनि टोल बस्ती	जुनसुकै समय	१ जनाको मृत्यु

सि.नं.	जोखिम संभावित प्रकोप	कारण र स्थान विशेष अवस्था	समय	विगत १५ वर्षमा भएको जन/धनको क्षति
६	हावा /हुरी	सबै टोल / बस्तीहरुमा मानविय क्षति नभएता पनि धन, बालीको नोक्सान	चैत्र-वैशाख	
७	भुकम्प	कुनै पनि स्थानमा / भुकम्प प्रतिरोधात्मक भवन कम भएको जनचेतनाको कमी र भवन आचार संहिता पूर्ण रुपमा लागु नभएको		
वडा नं. २				
१	पहिरो	साविकको वडा नं. ३ रामशाह र लोकथली (कारण)		०४६/०४७ मा ७ जनाको मृत्यू १० घरधुरी जोखिम
२	चट्याड	कुनै पनि स्थान र समय		०७२ सालमा १ जनाको मृत्यू
३	नदी कटान	चिसापानीमा नदी कटान		
वडा नं. ३				
१	बाढी	मरेड र साड खोला हालसम्म विपद् जोखिम छैन		
२	पहिरो	जैसी गाउँ र भालु खोला जोखिम बस्ती		५० घरधुरी प्रभाव पनि सक्ने र हालसम्म जनधन क्षति नभएको
३	भुकम्प			
४	आगलागी			
५	चट्याड			०४६ सालमा १ जनाको मृत्यू
६	करेन्ट			
७	सडक दुर्घटना			
वडा नं. ४				

सि.नं.	जोखिम संभावित प्रकोप	कारण र स्थान विशेष अवस्था	समय	विगत १५ वर्षमा भएको जन/धनको क्षति
१	पहिरो	सिमसार, डाँडा गाउँ टोल र डि टोलमा २२ वर्ष अगाडी पहिरो गइ बस्ती नै बसाई सराई		
		फस्मी, लाम्पाट खुलो खोलामा पहिरोको संभावना		
२	बाढी / कटान	सुलुङ्गा खोला तर न्यून जोखिम		
३	भूकम्प			४ जनाको मृत्यू
वडा नं. ५				
१	भूकम्प			
२	चट्याड	सवै बस्ती		विगत १० वर्षमा ५ जनाको मृत्यू, केही चौपायाको क्षति
३	बाढी / कटान पहिरो	चर्नावती, खोलाले घोक्सीला वस्तिलाई कटान र पहिरो आई बस्ती नै सार्नु पर्ने जोखिम । बस्तीको भूगोल नै पहिरोको जोखिम कैदले खोला पनि कटान प्रभावित		घोक्सीलामा १५० र बुस्तीमा २५ घरधुरी प्रभावित / जोखिम युक्त
वडा नं. ६				
१	करेन्ट			
२	आगलागी	दुधडेरी		
३	करेन्ट			१ जनाको मृत्यू
४	चट्याड			चौपाया १ मृत्यू
५	भूकम्प			
६	नदी छैन	सडकको बाँया / दाँया घरेडी खादा सडक खस्ने जोखिम		

सि.नं.	जोखिम संभावित प्रकोप	कारण र स्थान विशेष अवस्था	समय	विगत १५ वर्षमा भएको जन/धनको क्षति
वडा नं. ७				
	अन्य थप गर्ने			
१	पहिरो	साखीनि र टादी, फुलुङ्ग पहिरोको जोखिम १०० + ५० घरधुरी प्रभावित हुन सक्ने		
वडा नं. ८				
१	बाढि , पहिरो	ठुल्नागी कालिमाटि, खैरे, चरङ्गे खोला	२०४२, २०४४ २०७२ साउन ९ गते	११ घर पूर्ण क्षति, १७ जनाको मृत्यु लगभग १५० रोपनी आवादी जग्गा क्षति,
२	आगलागी	हात्तिछहरा, विरौटा, फोक्टे, रोलफोक्टे, भत्तेरीपाखा सा.व.उ.स., ढाडे सिंहदेवी सा.व.उ.स.	२०४७, २०६२ र २०६८, २०७४	१०० हेक्टर वन क्षेत्र क्षति, १ जनाको मृत्यु
३	चट्याड	सुईरे, अखौल, थलनागि, डाडाथोक	२०७३ २०७४	४ जनाको मृत्यु पुडके थापाको १ कुकुर, भैसि ३, गाई ४, बाखा १३ को मृत्यु
४	कृषिमा रोग	पुरै समुदाय	हरेक वर्ष	गहुमा सिन्दुरे, कालिपोके, डरुवा मकैमा कालिपोके, खुम्ले, रातोकमिला । कोदोमा खुम्ले र दादे । धानमा डढुवा, बेरुवा ।

सि.नं.	जोखिम संभावित प्रकोप	कारण र स्थान विशेष अवस्था	समय	विगत १५ वर्षमा भएको जन/धनको क्षति
				<p>आलुमा रातो कमिला, डरुवा, खुम्ले</p> <p>सिमिमा पोका र रातोकमिला ।</p> <p>अलैचिमा गभारो, भयाडसुक्ने, छिर्केफुर्के, दाना कुहिने ।</p> <p>किवीमा डाठसुक्ने, फुल र फल भर्ने ।</p> <p>सबै तरकारी र फलफूलमा चिप्लेकिराले नोक्सान गर्ने गरेको</p>
५	सडक दुर्घटना		२०४२ ०७४, ०५५, ०६१, ०६९, २०७६	२५ जनाको मृत्यु बस पल्टदा ३५ जना घाइते
६	भुकम्प	पुरै समुदाय	२०४५, २०६८, २०७२	२०७२ मा १०८७ पुर्ण क्षति २९९ बहु स्वामित्व गरि जम्मा १३८८ पुर्ण क्षति र ८२ घरधुरीको पुन सर्वेक्षणमा रहेको, १२ भैसी, १८ गाई, ५२ बाखा मरेको, ४ जनाको मृत्यु, ७ जना घाइत
वडा नं. ९				

सि.नं.	जोखिम संभावित प्रकोप	कारण र स्थान विशेष अवस्था	समय	विगत १५ वर्षमा भएको जन/धनको क्षति
	पहिरो	गोगने, दारेगौर, दिमाल र स्यासी, दारेगौरा, कुतकुते, भस्मे	२०३९, ०४३, ०४६, ०७४	१२ जनाको मृत्यु, १०० रोपनी खेती बारी बगाएका। ५० लाख बराबर का भैसी, गाई, बाखा, खरायो, कुखुरा
	जंगली जनावार आतंक(बाँदर)	पुरै समुदाय	हरेक मौसममा	अन्नवाली र तरकारी वाली सिजन अनुसार क्षति
	बाढी	गोगने को फेदमा कुतकुते, साविकका वडा नं २,३,६,७,८,९, मसानेखोला, गोगन	२०४२ २०५४ २०५५ २०६०	६ जनाको मृत्यु ५५ लाख बराबर का भैसी, गाई, बाखा, खरायो, कुखुरा
	चट्याड	खरीढुंगा, ठूलो चौर, लिसेपानी, फुलबारी घुम्ती, वडा नं. ४ लिसेपानी, हलहले, फुलबारी घुम्ती	हरेक मौसममा	१ जनाको मृत्यु १७ भैसी मृत्यु गोठ १ क्षति
	भूकम्प	पुरै समुदाय	२०४५ २०७२	१७३५ घर पूर्ण क्षति
	आगलागी	खोपाटोल, वडा नं. २ चौतारा गाँउ, डाँडा गाँउ	हरेक मौसममा	२ महिला र २ पुरुष गरि जम्मा ४ जनाको मृत्यु ३ घर पूर्ण क्षति ४० लाख बराबर क्षति भएको

खण्ड : ४

कार्यान्वयनका मार्गदर्शक सिद्धान्तहरू

भीमेश्वर नगरपालिकाले यो रणनीतिक कार्य योजना कार्यान्वयन गर्नका लागि निम्न लिखित सिद्धान्तहरूलाई अम्वलमन गर्ने छ ।

४.१ स्थानीय स्रोत साधनमा आधारित ज्ञान र शिपको प्रयोग गरि विपद् जोखिमको बारेमा जनमासनसमा सचेतना अभिवृद्धि गरि जोखिम न्यूनिकरण गर्ने छ ।

४.२ सार्वजनिक र नीजि क्षेत्रको योगदान र लगानी वृद्धि गरी दिगो विकासमा योगदान पुऱ्याउने छ ।

४.३ स्थानीय (वडा, समुदाय, टोल) स्तरमा विपद् जोखिमका कारण तत्वहरूको पहिचान र निराकरण गर्नका लागि स्थानीय स्तरको विपद् जोखिम न्यूनिकरणलाई प्रोत्साहन गरिनेछ ।

४.४ दिगो विकास, जलवायू परिवर्तन, वातावरण व्यवस्थापन, भीमेश्वर न.पा.को आवधिक विकास योजना र अन्य क्षेत्रगत विषयहरूको विकाससंग समाजस्यता कायम गरी कार्यान्वयन गरिनेछ ।

४.५ भीमेश्वर नगरपालिका भित्रका सरोकारवालाहरूको पहिचान गरी जिम्मेवारी तथा उत्तरदायित्व बोध गराई विपद् जोखिम न्यूनिकरणका लागि उनिहरूको सहयोग र समन्वयलाई अधिक प्राथमिकता दिइनेछ ।

४.६ दलित, महिला, अशक्त अति विपन्न तथा अति शंकटान्नता परिवारलाई विशेष प्राथमिकता दिने प्रकारका कार्यक्रमको पहिचान र कार्यान्वयन गरी उनिहरूको जीवनस्तर सुधार गरी जोखिम न्यूनिकरणमा विशेष पहल गरिनेछ ।

४.७ विपद् जोखिम न्यूनिकरण र व्यवस्थापनको लागि मुख्य जिम्मेवारी भीमेश्वर न.पा. ले निर्वाह गर्ने छ ।

४.८ स्थानीय क्लव, महिला समूह तथा स्थानीय स्तरमा आधारित अन्य संघ/संस्थाहरूलाई विपद् जोखिम न्यूनिकरणमा समोवश गरि उनिहरूको नेतृत्वदायित्व भूमिकालाई प्राथमिकता दिइनेछ ।

४.९ विपद् व्यवस्थापन शाखाको स्थापना गरी सूचना प्रणालीलाई सुदृढिकरण गरिनेछ ।

४.१० यस न.पा. अन्तर्गतका विषयगत निकायहरूको समयनुसार र आवश्यकतानुसार विपद् व्यवस्थापनमा क्षमता अभिवृद्धि गरी प्रत्येक विषयगत निकायहरूमा विपद्शाखाको स्थापना गर्न पहल गरिनेछ ।

४.११ प्रत्येक भीमेश्वरबासीलाई विपद् जोखिमबाट मुक्त हुनको लागि नागरिक हक र अधिकार सरह मान्यता दिन विभिन्न कदमहरू चालिने छ ।

अबलम्वन गरिएका चरणहरु

यस नीति र कार्ययोजना तयार गर्ने शिलसिलामा निम्न लिखित प्रकृयाहरु वा चरण हरु अबलम्वन गरिएको छ ।

क) नगरस्तरिय विपद व्यवस्थापन समितिको प्रारम्भिक बैठकहरु:- समय सिमा प्रकृयाहरु कार्ययोजन साथै जोखिम विश्लेषण सम्बन्धमा छलफल। ०७६ श्रावण १३ –प्रारम्भिक मस्यौदा

ख) नगर, वडा प्रतिनिधि तथा मेयर, उपप्रमुख, कार्यकारी, विपद् श्रोत व्यक्ति हरुलाई अभिमुखिकरण

ग) नगरपालिका, गाँउ पालिका अन्तर्गत विपद जोखिम न्यूनिकरण क्षेत्रमा काम गर्ने नेपाल रेडक्रस तथा अन्य संघ संस्थाहरु सँग बैठक

घ) नगर गाँउ स्तरिय विपद व्यवस्थापन सँग बैठक:- नीतिको ढाँचा साथै कार्ययोजना

ङ) सम्पूर्ण वडा कार्यालयहरु सँग छुट्टा छुट्टै बैठक बसी जोखिम सम्बन्धि तथ्याङ्क संकलन गरि जोखिम प्रोफाईल भित्र राख्ने विषय सूचिको निर्णय ।

च) पहिलो कार्यशाला:-पहिलो ड्रफ्ट प्रस्तुतिकरण (मंसिर २७, २०७६) यस कार्यशाला वाट प्रप्त सुझावहरुलाई संलग्न गरि अर्को कार्यशाला गर्ने निर्णय ।

छ) दोश्रो कार्यशाला:- नगर गाँउ विपद व्यवस्थापन समितिवाट प्रप्त सुझावहरुलाई समेटि भीमेश्वर न. पा. मा २०७६ पौष १३ मा कार्ययोजना अनुमोदन

खण्ड : ५

रणनीतिक कार्ययोजना

५.१ दीर्घकालीन सोच

भिमेश्वर नगरपालिकालाई विपद् जोखिमबाट सुरक्षित राखी उत्थानशिल समाजको स्थापना गरी समग्र भिमेश्वरको विकासमा योगदान पुऱ्याउने ।

५.२ उद्देश्यहरु

भिमेश्वर नगरपालिका- दोलखा, को विपद् जोखिम न्युनिकरण ऐनले निर्दिष्ट गरेका लक्ष्यहरु प्राप्तीका लागि तह तह स्थानिय निकायहरुको जोखिम विश्लेषण पश्चात रणनीतिक कार्ययोजना तर्जुमा गरिएको छ। विपद् जोखिम न्युनिकरण नीति कार्यान्वयन गर्न र आवधिक रुपमा लक्षित सुचकको हासिल गर्न आवधिक कार्ययोजना तर्जुमा गरी सम्बन्धित स्थानिय निकायले कार्यान्वयन गर्नु नै यो रणनीतिक कार्य योजनाको मुख्य धेय रहेको छ । स्थान विशेष विपद् जोखिमलाई विश्लेषण गरी उक्त विपद्हरुलाई न्युनिकरण गर्न नेपाल सरकारको “विपद् जोखिम न्युनिकरण राष्ट्रिय रणनीतिक कार्ययोजना २०१८-२०३०” ले निर्दिष्ट र व्यवस्था गरेको प्राथमिकताका क्षेत्रहरु सगं समायोजन गरी भिमेश्वर न.पा. को विपद् जोखिम न्युनिकरण गर्न कार्यान्वयन गरिने छ ।

रणनीतिक कार्ययोजना निम्नलिखित उद्देश्य प्राप्ती गर्नको लागी महत्वपूर्ण हुनेछ ।

५.२.१ जोखिम आंकलन, समन्वयात्मक परिपाटिको सुदृढिकरण, सुचनाको विकास गरी सरोकार निकायहरुविच विपद् जोखिम बारेको बुझाईमा र कार्यान्वयन गर्ने क्षमताको अभिवृद्धि गर्नेछ ।

५.२.२ समावेशिता, सहकार्य, कनुनको निर्माण र संस्थागत संरचनाको सुधार गरी भिमेश्वर न.पा. को विपद् जोखिम सम्बन्धि शासकिय पद्धतिमा अफ सुदृढिकरण गर्ने छ ।

५.२.३ सामाजिक सुरक्षा, निजी क्षेत्रको संलग्नता, साथै उत्थानशिल समाजको लागि लगानीमा वृद्धि गरी वृहत्तर जोखिम व्यवस्थापनमा सुधार ल्याईने छ ।

५.२.४ पूर्व तयारीका लागि आवश्यक पूर्वाधार र सामुदायमा आधारित विपद् व्यवस्थापन प्रकृया र विधिलाई संस्थागत गरी प्रतिकार्य, पूनलोभ पूनः स्थापना तथा पूनः निर्माणमा आफै सुदृढिकरण गर्ने ।

प्राथमिकता क्षेत्र १

स्थानीय सरोकारवालाहरूलाई विपद् जोखिम सम्बन्धी ज्ञान र बुझाई

विपद्को कारण प्रभाव बच्चे उपायहरूको बारेमा स्थानीय स्तरमा यथेष्ट र उचित जानकारीको अभावमा प्रत्येक वर्ष क्षति भएको भीमेश्वर न.पा. मा सर्वविदित छ। प्रकोप, सम्मुखता र संकटासन्नताको विद्यमानता पश्चात पनि यसको बारेमा स्थानीय समुदाय र सरोकारहरूलाई सूचना र जानकारी नहुँदा विपद्लाई समयमा नै आंकलन र व्यवस्थापन गर्न समस्या परेकोले ज्ञान र बुझाईलाई प्राथमिकता क्षेत्रमा राखिएको छ। यस अन्तर्गत निम्नलिखित कृयाकलापहरू गर्नु पर्ने अपरिहायता देखिएको छ।

- क) जोखिमको वृहत नक्साङ्कन र सार्वजनिकरण
- ख) जोखिमको नक्साङ्कनमा संस्थागत र एकरूपता
- ग) ज्ञान व्यवस्थापन र सूचना प्रणाली
- घ) सरोकारवालाहरूको क्षमता अभिवृद्धि।

क) जोखिमको वृहत नक्साङ्कन र सार्वजनिकरण

रणनीतिक क्रियाकलपाहरु	अपेक्षित उपलब्धीहरु	समयावधी	अनूमानित लागत, रू.
न.पा अन्तर्गत पर्ने नदी, नालाहरुको तथ्यांक तथा नदीले गर्ने र गर्न सक्ने क्षतिको आँकलन गरी अद्यावधी गर्ने	नदीहरुको तथ्यांकको अध्यावधिक अभिलेख हुनेछ ।	अल्पकालिन	२००,०००
जोखिम युक्त नदीहरुले पुऱ्याउने क्षतिको आँकलन गरी तथ्यांक र अभिलेख र आवधिकरण गर्ने र सार्वजनिककरण गर्ने	संकटासन्नता परिवारको अभिलेख अध्यावधी हुनेछ ।	अल्पकालिन	५०,०००
बाढी प्रभावित र जोखिम युक्त सार्वजनिक पूर्वाधारहरु (विद्यालय, अस्पताल, खानेपानीका संरचनाहरु, आश्रयस्थल, मन्दिर) आँकलन गरी सार्वजनिकरण गर्ने	पूर्वाधारहरुको संकाङ्कन र सर्वाजनिकरण भएको हुनेछ ।	अल्पकालिन	०
बाढी नियन्त्रणका लागि बाढी, भूउपयोग योजना तर्जुमा गरी जोखिम युक्त नदीहरुको बाढी पूर्व सूचना प्रणाली स्थापना गरी बाढीको सूचना पानीको सतह साथै वर्षा अवलोकन प्रणालीको स्थापना र विस्तार गर्ने ।	बाढी नियन्त्रण योजनाहरु कार्यान्वयन हुनेछ ।	दिर्घकालिन	५००,०००
पहिरो जोखिमयुक्त स्थानहरुको प्राविधिक रुपमा नक्सांकन गरी सार्वजनिक गर्ने ।	नक्शांकन आवधिक हुनेछ ।	अल्पकालिन	IOM

रणनीतिक क्रियाकलापहरू	अपेक्षित उपलब्धीहरू	समयावधी	अनूमानित लागत, रू.
पहिरोबाट प्रभावित हुन सक्ने जोखिम युक्त सार्वजनिक पूर्वाधाहरू नक्सांकन गरी सार्वजनिक गर्ने ।			
अतिप्रभावित र संकटासन्नता घरधुरीको अघावधिक रेकर्ड राख्ने र सार्वजनिकरण गरी सु-सुचित गर्ने ।	पहिरो जोखिम घरधुरीको आवाधिक अभिलेख हुनेछ ।	अल्पकालिन	५००००
पहिरो अनुगमन प्रणालीको विकास र स्थापना गर्ने साथै सार्वजनिक रूपमा उपलब्ध गराउने । पहिरो जोखिम न्यूनिकरण र व्यवस्थापन गर्नका लागि पहिरो जोखिम संवेदनशिल भू-उपयोग योजनाको तर्जुमा गरी सार्वजनिकरण गर्ने	पहिरो जोखिमको बारेमा जानकारी उपलब्ध गराउने	दिर्घकालिन	५००००
भूकम्प जोखिम प्रकोप र जोखिमको आँकलन र विश्लेषण गरी नक्सा सहित सरोकारवालाहरूलाई सु-सुचित र सार्वजनिक रूपमा उपलब्ध गराउने ।	जोखिमको आँकलन र विश्लेषण गरी नक्सा सहित सरोकारवालाहरूलाई सु-सुचित हुनेछन	मध्यकालिन,	
नेपाल सरकार र स्थानीय सरकारले लागु गरेका भवन आचार संहिता पूर्णरूपमा लागु गर्ने	भवन आचार संहिता पूर्णरूपमा लागु हुनेछ	दिर्घकालिन	

रणनीतिक क्रियाकलापहरू	अपेक्षित उपलब्धीहरू	समयावधी	अनूमानित लागत, रू.
भूकम्प जोखिम क्षेत्रको पहिचान पश्चात उक्त क्षेत्रका घरधुरीको आवधिक रेकर्ड राखी सार्वजनिकरण गर्ने	रेकर्ड अद्यावधी र सार्वजनिक रुपमा उपलब्ध भएको हुनेछ ।	अल्पकालिन	०
जलवायूजन्य जोखिम (खडेरी, चट्याङ, हावाहुरी, शीत लहर) रेकर्ड राखी सार्वजनिकरण गर्ने		मध्यकालिन,	०
जलवायूजन्य प्रकोप क्षेत्रको अध्ययन र अनुसन्धान गरी प्रकोपको आँकलन र नक्शांकन गरी सार्वजनिक रुपमा उपलब्ध गराउने ।	जोखिम घरधुरीको आवधिक अभिलेख हुनेछ	मध्यकालिन,	५०००००
जलवायूजन्य जोखिम संवेदनशिल भू-उपयोग तर्जुमा	भू-उपयोग योजना तर्जुमा पूर्णरुपमा लागु भएको हुनेछ	दिर्घकालिन	१००००
जलवायू जोखिम बस्ती र घरधुरीको संकटासन्नता आँकलन गरी अद्यावधिक अभिलेख तयार गर्ने र सार्वजनिक रुपमा उपलब्ध गराउने	जोखिम घरधुरीको आवधिक अभिलेख हुनेछ	अल्पकालिन	०
जलवायूजन्य जोखिमको आधारमा अति विपन्न, दलित, अपाङ्ग तथा संकटासन्न घरधुरीलाई विशेष योजना तर्जुमा गरी सार्वजनिकरण गर्ने	संकटासन्न घरधुरीलाई विशेष योजना तर्जुमा र लागु	मध्यकालिन	५००००
सडक दुर्घटनाका जोखिम दुर्घटना सम्भावित क्षेत्रहरूको नकाशन गरी सर्वाजनिक रुपमा	प्रकोप नक्शा उपलब्ध हुनेछ । दुर्घटनाको तत्काल जानकारी हुनेछ ।	मध्यकालिन,	२०००००

रणनीतिक क्रियाकलपाहरु	अपेक्षित उपलब्धीहरु	समयावधी	अनूमानित लागत, रू.
उपलब्ध गराउने साथै उक्त स्थानहरुको सडक अनुगमन प्रणाली विकास र स्थानपना गर्ने			
आगलागी जोखिम आगलागी अनुगमन प्रणाली स्थापना गर्ने	आगलागी सम्बन्धी जानकारीका सहज उपलब्धता	अल्पकालिन	
आगलागी सम्बन्धी सचेतना सम्बन्धी विभिन्न कार्यक्रम गर्ने	आगलागी सम्बन्धी जानकारीका सहज उपलब्धता	अल्पकालिन	२०००००
आगलागी जोखिम युक्त सार्वजनिक पूर्वाधारहरु (विद्यालय, अस्पताल, खानेपानीका संरचनाहरु, आश्रयस्थल, मन्दिर) आँकलन गरी सार्वजनिकरण गर्ने		मध्यकालिन,	०
आगलागी संवेदनशिल भू-उपयोग योजना तर्जुमा गरी सार्वजनिकरण गन		दिर्घकालिन	५०००००
चट्याङ जोखिम सचेतना क्रियाकलपाहरु गर्ने		अल्पकालिन	१०००००

ख) जोखिमको नक्शाङ्कनमा संस्थागत र एकरूपता कायम

रणनीतिक क्रियाकलापहरू	अपेक्षित उपलब्धीहरू	समयावधी	अनुमानित लागत, रू.
यस न.पा. अन्तर्गतको जोखिम नक्शाङ्कन पद्धती र प्रकृत्यालाई संस्थागत गर्नुको लागि साभा ढाँचाको विकास र सुरवात गर्ने	साभा ढाँचाको लागी न.पा.ले निर्देशिका उपलब्ध गराएको हुनेछ ।	अल्पकालिन	
जोखिम विश्लेषण र तथ्यांक अभिलेखिकरण गर्न विभिन्न सम्बन्धित निकायहरु वीच संयन्त्र निर्माण गरी न.पा. भित्र गरिने यसप्रकारका कृत्याकलापमा एकरूपता ल्याउन उक्त सयत्रलाई जिम्मेवारी दिने ।	संयत्रको निर्माण गरी तथ्यांक संकलनम एकरूपता भएको हुनेछ । साथै संयन्त्रको नेतृत्वदायी भूमिका हुनेछ ।	मध्यकालिन	
बहु - प्रकोप जोखिम संवेदनशिल भू-उपयोग योजनाहरुको तयारी गरी सार्वजनिक रुपमा उपलब्ध गराउने	भू-उपयोग योजनाहरुको सार्वजनिक रुपमा उपलब्ध हुनेछ	मध्यकालिन	१,०००,०००

ग) ज्ञान व्यवस्थापन र सूचना प्रणाली

रणनीतिक क्रियाकलापहरू	अपेक्षित उपलब्धीहरू	समयावधी	अनुमानित लागत, रू.
भीमेश्वर न.पा. अन्तर्गत रहने गरी विपद् जोखिम व्यवस्थापनको क्षेत्रमा भएका भै रहेका र आँकलन गरिएका कृत्याकलापहरुको उपयुक्त	विपद् व्यवस्थापन स्रोतको स्थापना भएको हुनेछ । विपद् सम्बन्धी सम्पूर्ण तथ्यांक र कार्यक्रमको अभिलेखिकरण र सूचना सार्वजनिक रुपमा उपलब्ध हुनेछ ।	दिर्घकालिन	

रणनीतिक क्रियाकलपाहरु	अपेक्षित उपलब्धीहरु	समयावधी	अनूमानित लागत, रू.
अभिलेखिकरण गरी स्रोत केन्द्रको स्थापना गर्ने ।			
स्थानीय स्तरमा संचालित मिडिया सामाजिक संजाल तथा छापा मार्फत विपद् जोखिम सम्बन्धी प्रचार प्रसार प्रभावकारी रूपमा गर्ने ।	विपद् जोखिमको बारेमा जनमानसमा समुदायमा व्यापक प्रसार प्रचार भई यथेष्ट जानकारी भएको हुनेछ ।	मध्यकालिन,	
अति विपन्न वृद्ध, अशक्त, महिला, बालबालिका, विद्यार्थी साथै अन्य संकटासन्न समुदायसम्म विपद् जोखिमको बारेमा जानकारी पुऱ्याउने प्रभावकारी संचारको रणनीति तयार गर्ने	रणनीति तयार भई कार्यान्वयन भएको हुनेछ ।	मध्यकालिन,	
भीमेश्वर न.पा.ले सूचनामा आधारित विपद् जोखिम व्यवस्थापन प्रणालीको विकास र स्थापना गर्ने	प्रत्येक वडा र समुदाय विपद् जोखिम सूचना प्रणालीमा आवद्ध हुनेछन ।	दिर्घकालिन	
भीमेश्वर न.पा. अन्तर्गत स्थानीय आपतकालीन कार्य संचालन केन्द्र (Local Emergency Operation Center/LEOC) स्थापना गरी केन्द्रीय संचालन केन्द्र र प्रादेशिकसँग कार्यगत सम्बन्ध विस्तार गर्ने ।	LEOC को स्थापना र ल्भ्इन्ऱु सँग कार्यगत सम्बन्ध विस्तार भएको हुनेछ ।	दिर्घकालिन	२००००००

रणनीतिक क्रियाकलापहरू	अपेक्षित उपलब्धीहरू	समयावधि	अनुमानित लागत, रू.
बाढी पहिरो, भूकम्प जस्ता ठुला विपद्लाई पूर्व सूचना प्रणाली (Early Warning System/EWS)मा आधारित विपद् व्यवस्थापन गर्न प्रभावकारी रणनीति तयार गरिने ।	EWS स्थापना भई विपद् पूर्व सूचना सम्प्रेषण भई क्षति न्यूनीकरण हुनेछ	दिर्घकालिन	

घ) सरोकारवालाहरूको क्षमताको अभिवृद्धि

नेपाल विपद् जोखिम बारे बुझाईका लागि क्षमता अभिवृद्धि गर्न विभिन्न अध्ययन, अध्यापन, अनुसन्धान तथा प्रशिक्षण कार्यक्रमहरू गर्नु पर्ने आवश्यकता छ । विद्यमान प्रशिक्षण केन्द्रहरूका क्षमता अभिवृद्धि गर्ने र राष्ट्रिय देखि स्थानीय स्तरसम्म विपद् जोखिम न्यूनीकरणका लागि प्रशिक्षण र अनुसन्धान केन्द्रहरू स्थापना गर्ने आवश्यकता छ । यसका लागि निम्न रणनीतिक क्रियाकलापहरू निर्धारण गरिएको छन् ।

रणनीतिक क्रियाकलाप	अपेक्षित परिणाम	समयावधि	अनुमानित लागत, रू.
विद्यालयदेखि विश्व विद्यालय सम्मको पाठ्यक्रममा विपद् जोखिम न्यूनीकरण र व्यवस्थापन सम्बन्धी विभिन्न पक्षमा विद्यागत, विषयगत र अन्तर-विद्यागत पाठ्यक्रम निर्माण गरी अध्ययन, अध्यापन र अनुसन्धान प्रणालीलाई संस्थागत गर्ने ।	विपद् जोखिम न्यूनीकरण र व्यवस्थापनको क्षेत्रमा दक्ष जनशक्ति विकास भै विपद् जोखिम बुझाईमा वृद्धिभएको हुनेछ ।	अल्पकालीन	५०००००

रणनीतिक क्रियाकलपा	अपेक्षित परिणाम	समयावधि	अनुमानित लागत, रू.
पेशेवर सवारी चालकहरुको लागि नियमित सडक सुरक्षा शिक्षा कार्यक्रमहरु सञ्चालन गर्ने	सडक दुर्घटना कम गर्न पेशेवर सवारी चालकहरुको क्षमता विकास भएको हुनेछ।	अल्पकालिन	४०००००
दलित, महिला, बालबालिका, वृद्धवृद्धा, अपाङ्ग, संकटउन्मुख समुदायहरु र सम्पूर्ण सरोकारवालाहरुको लागि विपद् जोखिम न्यूनीकरण सम्बन्धी पाठ्यक्रमको विकास गरी प्रशिक्षण कार्यक्रम संचालन गर्ने	संकटउन्मुख समुदायहरु र सरोकारवालाहरुको विपद् जोखिम सम्बन्धी बुझाईमा क्षमता विकास भएको हुनेछ।	अल्पकालिन	७०००००
विद्यार्थी, अभिभावक, शिक्षक, स्वास्थ्यकर्मी, खानेपानी सेवा प्रदायक, सामुदायिक संस्था तथा उपभोक्ताहरुका लागि विपद् जोखिम न्यूनीकरण र व्यवस्थापन खेल्नुपर्ने भूमिकाबारे जानकारी मूलक सामग्री बनाई प्रचार प्रसार गर्ने, तालीम प्रदान गर्ने र विभिन्न तहमा अनुभवको आदान प्रदान गर्ने।	विद्यार्थी, अभिभावक, शिक्षक, स्वास्थ्यकर्मी, खानेपानी सेवा प्रदायक, सामुदायिक संस्था तथा उपभोक्ताहरुको विपद् जोखिम बुझाईमा क्षमता वृद्धि भएको हुनेछ।	अल्पकालीन	५०००००
राजनीतिक दल तथा भातृ संगठनहरुका सदस्यहरु निर्वाचित जनप्रतिनिधि, विषयगत निकायका सम्पर्क व्यक्ति, विपद् जोखिम व्यवस्थापन क्षेत्रमा कार्यरत संघ	विपद् जोखिम न्यूनीकरण सम्बन्धी कानूनी तथा नियामक व्यवस्था बारे व्यापक जानकारी भै निर्णय प्रक्रिया प्रभावकारी भएको हुनेछ।	अल्पकालीन	

रणनीतिक क्रियाकलपा	अपेक्षित परिणाम	समयावधि	अनुमानित लागत, रू.
संस्थाहरुलाई विपद् जोखिम न्यूनीकरण ऐन, नियम, नीति, रणनीतिक कार्ययोजना बारे अभिमुखिकरण गर्ने			
विपद् जोखिम न्यूनीकरण सम्बन्धमा सचेतना जगाउने कार्यक्रमहरुको विकास तथा संचालन गर्नका लागि समूदायमा आधारित संघ, संस्था गैर-सरकारी संगठन तथा अन्य सरोकारवालाहरु संग सहकार्य गर्ने	विपद् जोखिम सम्बन्धी चेतना अभिवृद्धि व्यापक सहकार्य भएको हुनेछ।	अल्पकालीन	
व्यापारी, व्यवसायी र उद्यमीहरुलाई विपद् जोखिम न्यूनीकरणबारे प्रशिक्षण दिई उनिहरुको जवाफदेहीता, सहभागिता र जिम्मेवारीबोध बढाउने।	नीज क्षेत्र विपद् जोखिमबारे जानकारी भई जिम्मेवार भएको हुनेछ।	अल्पकालीन	३०००००
विपद् जोखिम सम्बन्धी चेतना तथा प्रशिक्षणका लागि विस्तृत राष्ट्रिय र स्थानीय स्तरको कार्यक्रमको विकास गरी संचालन गर्ने	विपद् जोखिम सम्बन्धी चेतना अभिवृद्धि भएको हुनेछ।	अल्पकालीन	
विपद् जोखिम न्यूनीकरण तथा व्यवस्थापनमा विद्यमान प्रशिक्षण केन्द्रहरुका क्षमता सुदृढीकरण गर्ने	विद्यमान प्रशिक्षण केन्द्रहरुका विपद् जोखिम न्यूनीकरण तथा व्यवस्थापन क्षमता सुदृढ भएको हुनेछ।	अल्पकालीन	

रणनीतिक क्रियाकलपा	अपेक्षित परिणाम	समयावधि	अनुमानित लागत, रू.
ड्राइभिङ्ग स्कुलहरुको क्षमता विकास गर्ने	सडक दुर्घटना क मगर्न ड्राइभिङ्ग स्कुलहरुको क्षमता विकास भएको हुनेछ ।	अल्पकालीन	
संघ, प्रदेश र स्थानीय तहमा प्रकोप, संकटउन्मुखता तथा जोखिम आँकलन, व्याख्या र समय समयमा अद्यावधिक गर्ने, जोखिम संवेदनशिल भू-उपभोग योजना तयारी, विपद् प्रभाव मूल्यांकन सम्बन्धमा सरोकारवाला र पेशाकर्मीहरुको क्षमता अभिवृद्धि कार्यक्रम गर्ने	जोखिम आँकलन र व्याख्या अद्यावधिक गर्ने कार्यमा क्षमता सुदृढ भएको हुनेछ ।	दीर्घकालीन	२००००००
विपद् जोखिम न्यूनीकरण र जलवायू परिवर्तन अनुकुलनका सवाल, समस्या र समाधान माथि अनुसन्धान र विकास गर्ने	विपद् जोखिम न्यूनीकरण र जलवायू परिवर्तन अनुकुलनका लागि नयाँ प्रविधि तथा प्रणालीको विकास भएको हुनेछ ।	दीर्घकालीन	
सरोकारवालाहरुका विस्तृत विवरण तयार गरी समय सापेक्ष र माग अनुसार प्रशिक्षण दिइ विपद् जोखिम व्यवस्थापन दक्ष बनाउन तालीम/ प्रशिक्षण र शीप हस्तान्तरण गर्ने	प्रत्येक वडाहरुमा	मध्यकालिन,	
वडा र समुदाय स्तरमा विभिन्न कार्यदल गठन, गरी क्षमता	विभिन्न कार्यालयले विपद् जोखिम न्यूनीकरणमा सकृय	अल्पकालिन	४५०००००

रणनीतिक क्रियाकलपा	अपेक्षित परिणाम	समयावधि	अनूमानित लागत, रू.
विकासलाई विस्तार र संस्थागत गर्ने	भूमिका निर्वाह गरेका हुनेछन् ।		

प्राथमिकता क्षेत्र : २

विपद् शासकिय पद्धतीको सुदृढिकरण

- क) स्थानीय / समुदाय स्तरमा संस्थागत विकास
- ख) कानून तथा नियामक निर्माण
- ग) पारदर्शिता, समावेशिता र अनुगमन प्रणालीको सुदृढिकरण
- घ) सहकार्य र साभेदारी

क) स्थानीय/समुदाय स्तरमा संस्थागत विकास

रणनीतिक क्रियाकलपाहरु	अपेक्षित उपलब्धीहरु	समयावधी	अनूमानित लागत, रू.
भीमेश्वर न.पा. अन्तर्गत विपद् व्यवस्थापन शाखाको स्थापना गरी स्रोत, साधन, सम्पन्न सहित कार्य संचालन गर्ने	विपद् व्यवस्थापन शाखा स्थापना भई कार्यसंचालन भएको हुनेछ ।	मध्यकालिन	
विपद् जोखिम न्यूनीकरण कार्ययोजना कार्यान्वयन गर्न,	स्पष्ट जिम्मेवारी र कार्य योजना सहित संयत्रको स्थापना भई काम गरिरहेको हुनेछ ।	अल्पकालिन	

रणनीतिक क्रियाकलापहरू	अपेक्षित उपलब्धीहरू	समयावधी	अनुमानित लागत, रू.
नगरपालिका स्तरीय समन्वय संयत्र स्थापना गर्ने			
प्रत्येक विषयगत कार्यालय / इकाईहरूमा विपद् सम्बन्धी स्पष्ट नीति सहित शाखा वा जिम्मेवार व्यक्ति तोक्ने ।	न.पा. अन्तर्गत रहेका र अन्य सरोकारवालाहरूको कार्यालयमा स्पष्ट नीति सहित विपद् व्यवस्थापनका लागि जिम्मेवार व्यक्ति तोकिएको कार्य संचालन भएको हुनेछ ।	अल्पकालिन	
विद्यालय स्तरीय विपद् व्यवस्थापन समिति / क्लव गठन गर्ने र पाठ्यक्रममा विपद् सम्बन्धी विषय बस्तु समावेश गर्ने	न.पा. अन्तर्गतका विद्यालयहरूमा समिति वा क्लव गठन भई पाठ्यक्रममा विपद् सम्बन्धी विषय बस्तु समावेश भएको हुनेछ ।	मध्यकालिन,	१००००००
सार्वजनिक महत्वका र जिविकोपार्जनसँग सम्बन्धी साधन वा पूर्वाधारहरूको संरक्षण र सम्बर्द्धन गर्न विपद् विशेष कोष र अनुगमन संयत्र स्थापना गर्ने ।	विशेषकोष स्थापना र अनुगमन प्रणालीको स्थापना भएको हुनेछ ।	अल्पकालिन	
भीमेश्वर न.पा. र वडा स्तरीय आपतकालीन कार्य संचालन केन्द्र स्थापना गर्ने	प्रभावकारी रूपमा विपद् पूर्व-तयारी र आपतकालीन प्रतिकार्य भएको हुनेछ ।	दिर्घकालिन	
वडा / समुदाय र नगर स्तरीय विपद् व्यवस्थापन समितिको क्षमता अभिवृद्धि गरि यो कार्ययोजना कार्यान्वयन र सहजिकरण गर्ने स्पष्ट निर्देशन निर्माण गर्ने ।	समितिहरूको प्रभावकारी संस्थागत व्यवस्था भएको हुनेछ ।	अल्पकालिन	

रणनीतिक क्रियाकलापहरू	अपेक्षित उपलब्धीहरू	समयावधी	अनुमानित लागत, रू.
सडक दुर्घटना, बाढी, पहिरो, भूकम्प तथा न.पा. अन्तर्गत हुने सक्ने अन्य प्रकोप र विपद्को अनुगमन प्रणालीलाई प्रभावकारी राख्न विपद् अनुगमन समितिको गठन गर्ने ।	पूर्व तयारी र प्रतिकार्य योजना सहित उक्त दुवै कार्य प्रभावकारी र समयमानै कार्यान्वयन भएको हुनेछ ।	अल्पकालिन	

ख) कानून तथा नियामक निर्माण

रणनीतिक क्रियाकलापहरू	अपेक्षित उपलब्धीहरू	समयावधी	अनुमानित लागत, रू.
भवन निर्माण ऐन समयानुसार र स्थान विशेषको आधारमा अधावधिक गरी विनियम बनाउने ।	विपद् प्रतिरोधात्मक भवन निर्माणका लागि नितिगत व्यवस्था भएको हुनेछ ।	अल्पकालिन	
सार्वजनिक र जिविकोपार्जनसँग सम्बन्धित साथै पुरात्वातिक सम्पदाहरू र पूर्वाधारहरूको Retrofitting प्रवर्धनका लागि निर्देशिका तयार गर्ने	जोखिमयुक्तहरूको प्रवर्धनका निर्देशिका उपलब्ध भएको हुनेछ ।	अल्पकालिन	
विषयगत र क्षेत्रगत योजनाहरूमा विपद् जोखिम न्यूनीकरण	जोखिमयुक्तहरूको प्रवर्धनका निर्देशिका उपलब्ध भएको हुनेछ र	दिर्घकालिन	

रणनीतिक क्रियाकलापहरू	अपेक्षित उपलब्धीहरू	समयावधी	अनुमानित लागत, रू.
प्रवाहीकरण गर्न निर्देशिका तयार गर्ने	पूर्ण रूपमा लागु हुनेछ ।		
नगरपालिका स्तरीय जलवायु परिवर्तन र जलवायु जन्य विपद् जोखिम न्यूनीकरण निर्देशिका र योजना तर्जुमा गर्ने	जोखिमयुक्तहरूको प्रबलिकरण निर्देशिका उपलब्ध भएको हुनेछ । साथै उक्त योजनाहरू यस कार्ययोजनामा समावेश भएको हुनेछ ।	मध्यकालिन	
प्रमुख / मुख्य पूर्वाधार सम्बन्धि योजना छनौट र कार्यान्वयन गर्नु पूर्व वातावरण र जलवायु परिवर्तन जोखिम अध्ययन गर्न निर्देशिका तयार गरी लागु गर्ने ।	अध्ययन र मूल्यांकन गर्ने कार्यठाँचा तयार भएको हुनेछ ।	अल्पकालिन	
नगरपालिका अन्तर्गत संचालन र व्यवस्थापन गरिने प्राकृतिक स्रोत साधन सम्बन्धी योजना र परियोजनामा विपद् जोखिम न्यूनीकरण सम्बन्धी निर्देशिका तयार गरी लागु गर्ने	पूर्णरूपमा अवलम्बन र कार्यान्वयन भएको हुनेछ ।	मध्यकालिन,	
नगर र वडा स्तरीय विपद् तथा आपतकालीन कोष र कार्य संचालन तयार गर्ने	आपतकालीन कोष र कार्य तयार	अल्पकालिन	
आपतकालीन अवस्था लैङ्गिक सुरक्षा र हिंसा रोकथाम गर्न लैङ्गिक सुरक्षा निर्देशिका तयार गर्ने र कार्यान्वयन गर्ने	लैङ्गिक हिंसा निर्देशिका कार्यान्वयन भई हिंसा सन्त्य भएको हुनेछ ।	अल्पकालिन	
विपद् जोखिम व्यवस्थापनमा उत्कृष्ट योगदान पुऱ्याउने कर्मचारी,	पुरस्कार प्रणाली विकास र स्थापित भई सम्बन्धित कर्मचारी,	मध्यकालिन	

रणनीतिक क्रियाकलपाहरु	अपेक्षित उपलब्धीहरु	समयावधी	अनूमानित लागत, रु.
संघ, संस्थाहरुलाई प्रोत्साहन र हौसलाका लागि पुरस्कृत गर्ने प्रणालीको विकास गर्ने ।	संघ/संस्थाहरुको कार्य सम्पादनमा आफै सुधार भएको हुनेछ ।		
स्थानीय र समुदाय स्तरमा विपद्को समयमा प्रतिकार्य गर्न गठित स्वयं सेवकको परिचालनका लागि आवश्यक निर्देशिका तयार गरी लागु गर्ने	निर्देशिका उपलब्ध भै लागू भएका हुनेछ ।	अल्पकालिन	
स्वास्थ्य आपतकालीन कार्य संचालन विधि तयार गर्ने	वास्थ्य आपतकालीन कार्य संचालन विधि उपलब्ध भएको हुनेछ	अल्पकालिन	
विपद् पश्चात फोहोर भग्नावशेष व्यवस्थापन गर्ने निर्देशिका तयार गर्ने	निर्देशिका लागु भएको र फोहोर भग्नावशेष प्रभावकारी व्यवस्थापन भएको हुनेछ ।	अल्पकालिन	
विपद् पश्चात खोज तथा उद्धार कार्यको लागि मापदण्ड विकास र निर्देशिका तयार गर्ने ।	मापदण्ड विकास र निर्देशिका लागु भएको हुनेछ ।	अल्पकालिन	
नीज क्षेत्रको सहभागिता र विपद् जोखिम व्यवस्थापनमा योगदान गर्नेको लागि निर्देशिका तयार गरी सहभागिता र योगदानमा अभिवृद्धि गर्ने	न.पा. र जिल्ला साथै प्रदेशस्तरमा कार्यरत नीज क्षेत्रको सहभागिता भई विपद् जोखिम व्यवस्थापनमा उल्लेख्य लगानी र योगदान भएको हुनेछ ।	मध्यकालिन,	
विपद्को समयमा पशु पंक्षी र चौपाय व्यवस्थापन निर्देशिका तयार गर्ने	निर्देशिका तयार गरी लागु भएको हुनेछ ।	अल्पकालिन	
विपद् कार्ययोजनाको अनुगमन प्रगति समिक्षा मूल्यांकन गरी आवद्याविक गर्नको लागि विपद्		मध्यकालिन,	

रणनीतिक क्रियाकलपाहरु	अपेक्षित उपलब्धीहरु	समयावधी	अनूमानित लागत, रु.
जोखिम न्यूनीकरण अनुगमन / मूल्यांकन निर्देशिका तयार गर्ने			

ग) पारदर्शिता, समावेशिता र अनुगमन प्रणालीको सुदृढीकरण

रणनीतिक क्रियाकलपाहरु	अपेक्षित उपलब्धीहरु	समयावधी	अनूमानित लागत, रु.
विपद् व्यवस्थापनका लागि कार्यन्वयन भएका योजनाहरुको नगर/ वडा स्तरीय विपद् व्यवस्थापन समितिको मातहतमा सामाजिक लेखा परिक्षण गर्न निर्देशिका तयार गर्ने	लेखा परिक्षण निर्देशिका तयार भएको हुनेछ ।	मध्यकालिन	
नगरपालिकामा संचालन हुने विपद् जोखिम व्यवस्थापन योजना / परियोजना संचालन गर्नु संघ/ संस्था परिचालन सहजिकरण निर्देशिका तयार गर्ने ।	संस्था परिचालन निर्देशिका तयार र लागु भएको हुनेछ	मध्यकालिन	
विपद् जोखिम व्यवस्थापनको सम्पूर्ण प्रकृया र चरणहरुका लैङ्गिक सवाल र साथै सहभागितात्मक लैङ्गिक संवेदनशिल विपद् न्यूनीकरण पद्धती लागु गर्ने ।	सहभागिता सुनिश्चित भएको हुनेछ	अल्पकालिन	
संकटासन्न समुदाय घरधुरी समूहहरुको विपद् व्यवस्थापनका ।	सहभागिता सुनिश्चित भएको हुनेछ	मध्यकालिन	

रणनीतिक क्रियाकलापहरू	अपेक्षित उपलब्धीहरू	समयावधी	अनुमानित लागत, रू.
सम्पूर्ण चरणहरूमा अर्थपूर्ण सहभागिता बढाई उनिहरूको समूह गठन गरी संस्थागत विकासको लागि योजना तर्जुमा र लागु गर्ने			
विपद् व्यवस्थापनमा सामाजिक समावेशिकरण सम्बन्धी स्पष्ट निर्देशिका तयार गर्ने		मध्यकालिन	
अति संकटासन्न परिवारको लागि विशेष लक्षित कार्यक्रम (Special Target Program) लागु गर्ने	उत्थानशिल समाजको निर्माण भएको हुनेछ ।	दिर्घकालिन	
प्रत्येक वडामा विपद् व्यवस्थापन, जलवायु परिवर्तन वातावरण संरक्षण साथै यससँग सम्बन्धित अन्य कार्यक्रममा सम्पूर्ण नागरिकको सहज पहुँच र सहभागिताको लागि सामाजिक परिचालनको व्यवस्था गरी प्रभावकारी सहभागिताको सुनिश्चित गर्ने	प्रत्येक वडाले सा. प. भर्ना गरी प्रतिनिधित्व र प्रभावकारी सहभागितात्मक कार्यक्रम संचालन गरेका हुनेछन् ।	मध्यकालिन	
सरोकारवाला सम्मिलित संयुक्त अनुगमन / मूल्यांकन समिति गठन गरी आवधिक प्रगती समिक्षा गर्ने ।		अल्पकालिन	

घ) सहकार्य र साभेदारी

रणनीतिक क्रियाकलापहरू	अपेक्षित उपलब्धीहरू	समयावधी	अनुमानित लागत, रू.
विपद् व्यवस्थापनको क्षेत्रमा भीमेश्वर नगरपालिका अन्तर्गत कार्यरत र संलग्न सरकारी, रेडक्रस, सुरक्षा निकाय, गै.स.स. नीजि क्षेत्र तथा व्यक्तिहरू सम्मिलित नगरस्तरीय संजाल स्थापना गरी काम, कर्तव्य र अधिकार सहित संजाल परिचालन निर्देशिका तयार गर्ने	संजाल स्थापना भई नियमानुसार कार्य संचालन गरेको हुनेछ ।	अल्पकालिन	
विभिन्न क्षेत्रगत निकाय साथै अ.गै. स.सं / गै.स.स. नीजिक्षेत्रसँग समन्वय गर्ने रणनीति –(Coordination Strategy) तयार गर्ने ।	तयार भई कार्यान्वयन भैरहेको हुनेछ ।	मध्यकालिन	
विपद् पूर्व तयारी तथा प्रतिकार्य योजना तर्जुमा गर्दा प्रचलित कानून र प्रकृया तथा चरणहरूलाई अनुसरण गरी सहभागितात्मक हुनको लागि न.पा. स्थित । विषयगत कार्यालयहरूलाई सहजिकरण गर्ने न्यूनतम मापदण्ड तोक्यो विपद् योजना तर्जुमा निर्देशिका तयार गर्ने	निर्देशिका तयार भै योजनास्तरमा नै विपद्का समस्याहरू समायोजन गरी विषयगत कार्यालयहरूले योजना तर्जुमा र कार्यान्वयन गरेका हुनेछन् ।	अल्पकालिन	

प्राथमिकता : ३

लगानी प्रवर्द्धन र उत्थानशिलता वृद्धि

- क) जिविकोपार्जन र उत्थानशिल क्षेत्रमा लगानी
- ख) फराकिलो सामाजिक सुरक्षाको दायरा
- ग) नीजि क्षेत्रको संलग्नता र लगानी वृद्धि

क) जिविकोपार्जन र उत्थानशिल क्षेत्रमा लगानी

रणनीतिक क्रियाकलापहरू	अपेक्षित उपलब्धीहरू	समयावधी	अनुमानित लागत, रू.
अति विपन्न तथा संकटासन्न परिवारहरूको लागि जीवनस्तर सुधार गर्ने कार्यक्रम तर्जुमा र कार्यान्वयनमा लगानी गर्ने	यस्ता परिवारहरूको विपद् उत्थानशिलतामा सुधार भएको हुनेछ।	मध्यकालिन	

रणनीतिक क्रियाकलपाहरु	अपेक्षित उपलब्धीहरु	समयावधी	अनुमानित लागत, रू.
विपद् जोखिम क्षेत्रमा आधारभूत आवश्यकता सेवा / सुविधाहरुको विशेष कार्यक्रम संचालन गर्ने (खानेपानी, स्वास्थ्य, पोषण, बाल स्वास्थ्य, महिला, वृद्ध वृद्धा)	विपद् जोखिम क्षेत्रहरुमा आधारभूत कार्यक्रमहरु प्रभावकारी रुपमा संचालन भैरहेको हुनेछन् ।	मध्यकालिन	
चट्याङ, हावाहुरी, महामारी, शितलहर तथा अन्य प्रकोपबाट बच्न पूर्व तयारी योजना तर्जुमा गरी सम्बन्धित निकायलाई मार्ग निर्देशन दिने ।	योजना तर्जुमा भई विषयगत तथा सम्बन्धित निकायहरुले कार्यान्वयन गरेका हुनेछन् ।	अल्पकालिन	
सवारी साधन दुर्घटना हुने जोखिम क्षेत्रहरुमा उचित लगानी गरी दुर्घटना न्यूनीकरण गर्ने ।	दुर्घटना न्यूनीकरण भएको हुनेछ ।	अल्पकालिन	
न.पा. अन्तर्गतका विद्यालयहरुलाई मजबुत बनाउन लगानी गरी विपद्को समयमा आश्रय स्थल समेत हुने गरी आवश्यक आधारभूत सेवाहरुमा लगानी गर्ने	विद्यालयहरु विपद् उत्थानशिल भएका हुनेछन् ।	मध्यकालिन	२००००००
न.पा. लाई वातावरणीय प्रभावबाट मुक्त गर्न वैकल्पिक उर्जा योजना तर्जुमा र कार्यान्वयन गर्ने	विपद् तथा जलवायु परिवर्तन उत्थानशिलता विकास भएको हुनेछ ।	मध्यकालिन	
वनजंगलको आगलागी न्यूनीकरण गर्ने, विभिन्न अग्नि नियन्त्रण पूर्व योजना तयार गर्ने	वन जंगल आगलागी कम भई क्षति कम भएको हुनेछ ।	अल्पकालिन	

रणनीतिक क्रियाकलपाहरु	अपेक्षित उपलब्धीहरु	समयावधी	अनुमानित लागत, रू.
जलवायू अनुकूल कृषि कार्यक्रम संचालन गर्नको लागि Climate Smart कृषि कार्यक्रम लागु गर्ने	कृषिमा जलवायू जोखिम कम भएको हुनेछ ।	अल्पकालिन मध्यकालिन, दीर्घकालिन	
जोखिम युक्त पूर्वाधारहरु (जहाँ जनमानसको भिडभाड रहन्छ)को प्रवलिकरण गर्न अनुदान तथा सहज ऋण उपलब्ध गराउने	जोखिमयुक्त भवन र पूर्वाधारहरुको प्रवलिकरण भई विपद् सुरक्षित भएका हुनेछन् ।	दीर्घकालिन	
आकस्मिक खानेपानीको पूर्व तयारी गरी विपद्को समयमा तुरुन्त उपलब्ध हुन सक्ने प्रणालीको स्थापना गर्ने	यस्ता खानेपानी प्रणालीको विपद् जोखिम क्षेत्रमा स्थापना भएका हुनेछन् ।	अल्पकालिन	
बाल तथा अपाङ्ग केन्द्रीत विपद् व्यवस्थापन (विशेषत खोज तथा उद्धार) योजना तर्जुमा गर्ने ।	बाल-बालीका तथा अपाङ्गहरु विपद् उत्थानशिल भएका हुनेछन् ।	अल्पकालिन	
बाढी र पहिरो जोखिम क्षेत्रहरुमा संरचनागत क्षेत्रमा लगानी वृद्धि गर्ने ।	बाढी, पहिरोको क्षतिकम भएको हुनेछन् ।	मध्यकालिन	
बैंक, सहकारी तथा सामुदायिक संस्थाहरु -वन उपभोक्ता समिति, दुग्ध उत्पादन सहकारी संस्था) मार्फत विपद् जोखिम न्यूनीकरणमा लगानीको लागि सहज व्यवस्था गर्ने	विपद् जोखिम तथा क्षति कम भएको हुनेछ ।	दीर्घकालीन	नेपाल राष्ट्र बैंक, राष्ट्रिय सहकारी विकास बोर्ड, सामुदायिक वन उपभोक्ता महासंघ, गरीबी निवारण कोष

ख) फराकिलो सामाजिक सुरक्षाको दायरा

रणनीतिक क्रियाकलापहरू	अपेक्षित उपलब्धीहरू	समयावधी	अनुमानित लागत, रू.
विपद् जोखिम परिवार तथा विपद्बाट प्रभावितहरूलाई निर्व्याजी ऋण प्रवाह गर्ने व्यवस्था गर्ने	प्रभावित परिवारहरू निर्व्याजी ऋणबाट उत्पादन क्षेत्रमा लगानी गरी उत्थानशिलता तर्फ उन्मुख भएका हुनेछन् ।	अल्पकालिन	
विपद् जोखिम न्यूनीकरणका लागि संकटासन्न परिवारहरूलाई जीवन विमा, बाली बीमा, पशु बीमा जस्ता सामाजिक सुरक्षा स्किममा आवद्ध गराउने ।	संकटासन्न परिवारहरू बीमा योजना स्किममा आवद्ध भएका हुनेछन् ।	अल्पकालिन	५००००००
स्थानीयस्तरमा गठित र परिचालित स्वयंसेवकहरूको जीवन बीमा साथै दुर्घटना बीमा गर्ने	समुदायस्तरमा गठित र परिचालन स्वयंसेवकहरूको बीमा गरेको हुनेछ ।	अल्पकालिन	
विपद्को समयमा खाद्य समस्याको चुनौतिलाई समाधान गर्न खाद्य तथा विज भण्डारको स्थापना गर्ने	विपद् जोखिम समुदायमा खाद्य र विज भण्डारहरू स्थापना भएका छन् ।	दिर्घकालिन	
ऋण बीमा, आकस्मिक कोष, निम्न व्याजदर जस्ता सामाजिक सुरक्षाका क्षेत्रमा नीजि क्षेत्रहरूलाई संलग्न गर्ने योजना तयार गर्ने	नीजि क्षेत्रहरूलाई संलग्न गर्ने योजना तयार भई लागु भएको हुनेछ ।	दिर्घकालिन	
अति विपन्न तथा संकटासन्न समुदायमा संचालित विकास तथा सामाजिक सुरक्षाका अन्य योजनाहरूमा विपद् जोखिम न्यूनीकरणका सवालहरू समेत समावेश गरी उत्थानशिलता प्रवर्द्धन गर्ने	विपद् न्यूनीकरण र सामाजिक सुरक्षा सम्बन्धी कार्यक्रमहरू सक्रिय रूपमा संचालन भएका हुनेछन् ।	दिर्घकालिन	

रणनीतिक क्रियाकलपाहरु	अपेक्षित उपलब्धीहरु	समयावधी	अनूमानित लागत, रु.
सार्वजनिक र जिविकापोर्जनसँग सम्बन्धित पूर्वाधारहरुको बीमा गर्ने	पूर्वाधारहरुको बीमा भएको हुनेछ ।	दिर्घकालिन	

ग) नीजि क्षेत्रको संलग्नता र लगानी वृद्धि

रणनीतिक क्रियाकलपाहरु	अपेक्षित उपलब्धीहरु	समयावधी	अनूमानित लागत, रु.
न.पा. अन्तर्गत संचालित व्यवसायहरुको विपद् सामाना गर्न सक्ने र निरन्तर संचालन हुन सक्ने गरी भैपरी आउने (Contingency Plan) योजना तर्जुमा गरी कार्यान्वयन गर्न सहजिकरण गर्ने	सम्पूर्ण व्यवसायिक प्रतिष्ठान र साना व्यवसायले भैपरी आउने योजना तर्जुमा गरेका हुनेछन् ।	मध्यकालिन	५०००००
नीजि क्षेत्रलाई विपद् व्यवस्थापनमा संलग्न गराउन कर छुट जस्ता सहूलियत दिई आवद्ध गराउने	आवद्ध भएका हुनेछन	दिर्घकालिन	
प्रतिष्ठान सामाजिक जिम्मेवारी (Corporate Social	निर्देशिका तयार गरी कार्यान्वयन भएको हुनेछ ।	दिर्घकालिन	

रणनीतिक क्रियाकलपाहरु	अपेक्षित उपलब्धीहरु	समयावधी	अनूमानित लागत, रू.
Responsibility/CSR) लाई विपद् व्यवस्थापन क्षेत्रमा लगानी गर्न CSR निर्देशिका तयार गरी न.पा. अन्तर्गत कार्यरत व्यवसायिक प्रतिष्ठानहरुलाई कार्यान्वयन गर्ने ।			
विपन्न तथा संकटासन्न परिवारहरुलाई साना तथा घरेलु वित्त, सहकारीमा आवद्ध गर्ने योजना तयार गर्ने	योजना तयार भई लागु भएको हुनेछ ।	दिर्घकालिन	

प्राथमिकता : ४

विपद् पूर्व तयारी

- क) प्रतिकार्य योजना
- ख) बहु आयामिक कार्यदल र क्षमता वृद्धि
- ग) समुदाय केन्द्रीत विपद् व्यवस्थापन कार्यक्रम
- घ) संचार सामग्री र प्रसारणमा सुधार
- ङ) खोज तथा उद्धार क्षमता
- च) अभ्र बलियो र राम्रो पुननिर्माण

क) प्रतिकार्य योजना

रणनीतिक क्रियाकलापहरू	अपेक्षित उपलब्धीहरू	समयावधी	अनुमानित लागत, रू.
नगरपालिका स्तरीय र वडा स्तरीय विपद् पूर्व तयारी याजना तर्जुमा गर्नुपर्ने ।	प्रत्येक वर्ष तर्जुमा भएको हुनेछ ।	अल्पकालिन	१८०००००
आपतकालीन कार्य संचालनहरू केन्द्र (Emergency Operation Centers/EOC)स्थापना गर्ने	गाउँपालिका स्तरीय र वडा स्तरीय EOC भएका हुनेछन्	दिर्घकालिन	
न.पा. अन्तर्गतका प्रत्येक सार्वजनिक तथा नीजि विद्यालयहरूको विपद् सुरक्षा योजना तथा तयारी गर्ने सहजिकरण गर्ने ।	प्रत्येक विद्यालयहरूको विपद् व्यवस्थापन पूर्व तयारी योजना तर्जुमा र लागु भएका हुनेछ ।	मध्यकालिन	५०००००
सार्वजनिक र सरकारी भवनहरूमा निकासी मार्ग र भेला हुने ठाउँको निर्माण गर्ने		अल्पकालिन	२००००००
विपद् प्रभावित र उपयुक्त स्थानहरूमा मानव तथा पशु पंक्षिहरूको लागि आकस्मिक आश्रयस्थलको निर्माण र व्यवस्थापन गर्ने ।	आवश्यक पूर्वाधार सहित आकस्मिक आश्रय स्थलहरूको निर्माण भएका हुनेछन् ।	मध्यकालिन, दिर्घकालिन	३०००००००
न.पा. अन्तर्गत घाइते हेर विचार केन्द्रहरू (Trauma Care Center) स्थापना गर्ने ।	Trauma Care Center भएको हुनेछ	अल्पकालिन मध्यकालिन, दिर्घकालिन	१०००००००
उपयुक्त र पायक पर्ने स्थानहरूमा पानी खाद्य सामग्री, औषधी अन्य राहतका सामग्रीहरूको भण्डारण स्थापना गर्ने ।	स्थापना र सामग्रीहरूको भण्डारण भएका हुनेछन् ।	मध्यकालिन	५०००००००

रणनीतिक क्रियाकलपाहरु	अपेक्षित उपलब्धीहरु	समयावधी	अनूमानित लागत, रु.
बाल-बालिका, महिला, सुत्केरी, वृद्ध, अपाङ्ग तथा विरामीहरुको लागि विशेष आवश्यक सामाग्रीको भण्डारण गर्ने		अल्पकालिन	२०००००००
सम्भावित विपद् प्रभावितहरुको तत्काल उद्धारकार्यका लागि आवश्यक पर्ने एम्बुलेन्स, डोजर, दमकल, स्ट्रेचर, डुङ्गाहरु, लाईफ ज्याकेट, गल, कोदालो गैची, तथा सामाग्रीहरुको पर्याप्त मात्रामा भण्डारण वा निश्चितता गर्ने ।	भण्डारण र पर्याप्त मात्रामा उपलब्ध भएका हुनेछन् ।	अल्पकालिन	

ख) बहु आयामिक कार्यदल र क्षमता वृद्धि

रणनीतिक क्रियाकलपाहरु	अपेक्षित उपलब्धीहरु	समयावधी	अनूमानित लागत, रु.
प्रत्येक वडा स्तरीय खोज, उद्धार प्राथमिक उपचार, क्षति मूल्यांकन, पूर्व सूचना जस्ता कार्यदलहरु गठन संस्थागत र आवश्यक सामाग्रीहरु सहित सदैव सतर्क अवस्थामा रहने गरी क्षमता अभिवृद्धि गर्ने ।	गठन, क्षमता अभिवृद्धि भई सक्षम रुपमा काम गर्न सक्ने गरी कार्यदलहरु समूहहरु संस्थागत भएका हुनेछन् ।	अल्पकालिन मध्यकालिन, दिर्घकालिन	५००००००

ग) समुदाय केन्द्रीत विपद् व्यवस्थापन कार्यक्रम

रणनीतिक क्रियाकलापहरू	अपेक्षित उपलब्धीहरू	समयावधी	अनुमानित लागत, रू.
समुदायमा आधारित विपद् जोखिम न्यूनीकरण कार्यक्रम योजना तर्जुमा गरी कार्यान्वयन गर्न नगर विपद् व्यवस्थापन समितिले निर्देशिका तयार गरी न.पा. अन्तर्गत कार्यक्रम संचालन गर्न सबै निकायलाई एउटै छातामुनी ल्याउने ।	निर्देशिका जारी गरी कार्यक्रम संचालन भएका हुनेछन् ।	दिर्घकालिन	
समुदायमा आधारित विपद् व्यवस्थापन समूह / संस्थाहरूको संस्थागत विकास र संजालीकरण गर्ने	स्थापना, संस्थागत र संजालीकरण भई स्थानीय स्तरमा प्रभावकारी विपद् व्यवस्थापन भएको हुनेछ ।	दिर्घकालिन	
समुदायमा विपद् पूर्व अभ्यास कार्यक्रम गरी विपद् प्रतिकार्यमा दक्ष बनाउने	समुदाय र समूहहरू विपद् प्रतिकार्यका लागि दक्ष भएका हुनेछन् ।	अल्पकालिन मध्यकालिन, दिर्घकालिन	१०००००००
स्थानीय क्लव, आमा / महिला समूह, बाल क्लव तथा अन्य संघ संस्थाहरूलाई समुदायिक विपद् व्यवस्थापनसँग आवद्ध गरी सहकार्य गर्न न.पा. द्वारा निर्देशिका तयार गर्ने	यस्ता संघ संस्थाहरूको कार्यक्रममा विपद् व्यवस्थापन सम्बन्धी कार्यक्रम सम्बोधन भई संचालन भएका हुनेछन् ।	दिर्घकालिन	
स्थानीय तहमा अनुगमन तथा मुल्यांकन योजना र कार्यविधि तयार गर्ने	प्रभावकारी मूल्यांकन भई जोखिम न्यूनीकरणमा उत्तरदायित्व स्थापित भएको हुनेछ ।	अल्पकालिन	
समुदायमा आधारित पूर्व सूचना प्रणालीको ढाँचा तयार गरी स्थापना गर्ने	स्थापना र संचालन भएका हुनेछन् ।	मध्यकालिन	

घ) संचार सामग्री र प्रसारणमा सुधार

रणनीतिक क्रियाकलापहरू	अपेक्षित उपलब्धीहरू	समयावधी	अनुमानित लागत, रू.
विपद् प्रभावित जोखिम क्षेत्रहरूमा विपद् सामुदायिक सूचना केन्द्रको स्थापना गर्ने	स्थापना भएका हुनेछन्	मध्यकालिन,	२००००००
न.पा. भित्र संचालित संचारहरू (मुद्रण वा अन्य) मा माध्यमहरूमा साभेदारी गरी सचेतना अभिवृद्धि गर्ने कार्यका लागि न.पा. स्तरिय विपद् संचार रणनीति लागु गर्ने ।	आम संचारका माध्यमहरूले विपद् पूर्व तयारी र जोखिम व्यवस्थापनका लागि जनचेतना अभिवृद्धि गर्ने संचार प्रसारण गरिरहेका हुनेछन् ।	अल्पकालिन	
सम्पूर्ण संचार माध्यमहरूलाई पूर्व सूचना प्रणालीसँग आवद्ध गर्ने	संचार माध्यमहरूले समुदायमा विपद् पूर्व सूचना प्रसारण सम्प्रेषण गर्नेछन् ।	दिर्घकालिन	
संकटासन्न परिवार र दृष्टि विहिन, बहिरा र अपाङ्ग साथै अशक्तका लागि विशेष प्रकारको संचार सामग्री र विधि प्रयोग गर्ने	यस्ता व्यक्तिहरूलाई संचारको पहुँचमा वृद्धि भएको हुनेछ ।	अल्पकालिन	
website, SMS, mobile apps साथै अन्य सामाजिक संजालहरूलाई उपयोग गरी आम समुदायमा सहज संचार विस्तारको प्रवर्द्धन गर्ने	आधुनिक संचारको उपलब्ध र प्रयोग भएको हुनेछ ।	मध्यकालिन, दिर्घकालिन	५०००००
पुनः निर्माण तथा अभ बलियोको लागि संचार माध्यम प्रयोग गर्ने	पुनः निर्माणमा संचार माध्यम प्रयोग भएका हुनेछन् ।	अल्पकालिन मध्यकालिन, दिर्घकालिन	

ड) खोज तथा उद्धार क्षमता

रणनीतिक क्रियाकलापहरू	अपेक्षित उपलब्धीहरू	समयावधी	अनूमानित लागत, रू.
आपतकालीन कार्य संचालन केन्द्रहरूको कार्य संचालन कार्यविधि (SOP) गरी सरोकारवालाहरूलाई अभिमुखिकरण गर्ने	स्थापना भएका हुनेछन्	अल्पकालिन	५०००००
मनसुन, शितलहर, पूर्व तयारी कार्याशाला गरी सरोकारवाला सम्मिलित योजना तर्जुमा कार्यान्वयन गर्ने	योजना निर्माण र कार्यान्वयन	मध्यकालिन, दिर्घकालिन	
नगरपालिका स्तरीय विपद् व्यवस्थापन समितिको मातहतमा र स्विकृतीमा राहत संकलन र परिचालन गरी दोहोरोपना कार्यविधि तयार गर्ने ।	प्रतिकार्य र राहत वितरणमा एक रुपता पारदर्शी र दोहोरोपना हटेको हुनेछ ।	अल्पकालिन	
विपद्मा परेका घाइतेलाई उपचार गर्नको लागि स्वास्थ्य संस्था र स्वास्थ्य कर्मीहरूलाई तालिम प्रदान गर्ने ।	स्वास्थ्यकर्मीहरूको उपचार गर्न सक्ने, क्षमता अभिवृद्धि भई घाइतेको तत्काल उपचार हुनेछ ।	अल्पकालिन मध्यकालिन, दिर्घकालिन	५००००००
जिल्ला, नगरपालिकामा कार्यरत सुरक्षा निकायहरूको संयोजकत्वमा खोज तथा उद्धार संयत्र बनाई आवश्यक उपकरणहरूको व्यवस्था गर्ने	सुरक्षा निकायहरू खोज तथा उद्धारका लागि सक्षम हुनेछन् ।	अल्पकालिन	२०००००००
आधार तथ्यांक (Base line data) संकलन गरी अद्यावधी राख्ने	तथ्यांक अद्यावधी गरी द्रुत रुपमा संचालन भएको हुनेछ ।	अल्पकालिन	५०००००

रणनीतिक क्रियाकलापहरू	अपेक्षित उपलब्धीहरू	समयावधि	अनूमानित लागत, रू.
र खोज तथा उद्धार कार्यलाई द्रुत र प्रभावकारी बनाउने			
स्थानीयस्तरमा पूर्व तयारी र प्रतिकार्यको कृतिम घटनाको अभ्यास गर्ने	पूर्व तयारी र प्रतिकार्य प्रभावकारी भएको हुनेछ ।	अल्पकालिन मध्यकालिन, दिर्घकालिन	१८०००००
विपद्बाट संक्रमित मानसिक रोगलाई न्यूनीकरण गर्न सामाजिक मनोविमर्शकर्ताहरूको दक्ष जनशक्ति निर्माण गर्ने	मनोविमर्शकर्ताहरूको उपलब्ध हुनेछ ।	दिर्घकालिन	५०००००
एम्बुलेन्स, दमकल, अग्नी नियन्त्रणहरूको यथेष्ट मात्रामा उपलब्धता र क्षमता अभिवृद्धि गर्नु पर्ने ।	उपलब्ध भई दक्षता हासिल गरेका हुनेछन् ।	दिर्घकालिन	
स्थानीय स्तरले निर्धारण गरेको क्षेत्रगत अवधारणा (Cluster Approach)लाई सुदृढीकरण गर्ने ।	क्षेत्रगत अवधारणा अन्तर्गत आ-आफ्नो काम कर्तव्य अनुसार भूमिका निर्वाह गरेर प्रतिकार्य प्रभावकारी भएको हुनेछ ।	अल्पकालिन मध्यकालिन, दिर्घकालिन	
महिला, वृद्धा , सुत्केरी, गर्भवति, अपाङ्गलाई खोज तथा उद्धार गर्ने विशेष टोली गठन गरी क्षमता अभिवृद्धि गर्ने ।	यस्ता समूहको उद्धार कार्य प्रभावकारी भएको हुनेछ ।	मध्यकालिन, दिर्घकालिन	१०००००
स्थानीय क्लव, महिला समूह, बाल क्लव, अन्य सामुदायिक संघ/संस्थाहरूलाई प्रतिकार्य र पूर्व तयारी सम्बन्धी तालिम प्रदान गर्ने	स्थानीय संघ / संस्थाहरू प्रतिकार्य र पूर्व तयारीमा संलग्न गरी द्रुत गतिमा कार्य भइरहेको हुनेछ ।	दिर्घकालिन	५०००००

च) अभ्र बलियो र राम्रो पुननिर्माण

रणनीतिक क्रियाकलापहरू	अपेक्षित उपलब्धीहरू	समयावधी	अनुमानित लागत, रू.
विपद्बाट प्रभावित र विस्थापित नै हुनु पर्ने समुदायको लागि पूनर्वास निर्देशिका तयार गर्ने	दिगो सामाधानको लागि निर्देशिका तयार भई कार्यान्वयन भएको हुनेछ ।	दिर्घकालिन	
Build Back Better (BBB) निर्देशिका तयार गर्ने	भीमेश्वर न.पा. ले BBB निर्देशिका तयार गरी कार्यान्वयन / लागु गरेको हुनेछ ।	अल्पकालिन मध्यकालिन, दिर्घकालिन	
विपद् पश्चात निर्माण कार्यको लागि न.पा.ले दक्ष जनशक्ति (सिकर्मी, डकर्मी) तयार गर्ने	न.पा. द्वारा दक्ष जनशक्ति तयार गरी उनिहरुद्वारा नै पुननिर्माण कार्य भैरहेको हुनेछ ।	मध्यकालिन	
पुननिर्माणमा अपाङ्ग, महिला, जेष्ठ नागरिक, सुत्केरी, अपाङ्ग मैत्री संरचना र पूर्वाधारहरुको नीति नियम बनाउने	न.पा. द्वारा नीति बनाई सोही अनुसार पुननिर्माण कार्य भैरहेको हुनेछ ।	अल्पकालिन	
B.B.B. को विषयवस्तुहरुलाई संचार माध्यमद्वारा प्रसारण गर्ने	संचार माध्यमद्वारा प्रसारण भएको हुनेछ ।	अल्पकालिन मध्यकालिन, दिर्घकालिन	
जोखिमयुक्त बस्तीहरुलाई कम जोखिममा सार्ने	सुरक्षित स्थानमा बसेका हुनेछन ।	अल्पकालिन मध्यकालिन, दिर्घकालिन	

अनुसूचि १

नेपालको कानुनी प्रावधान र नीति/कार्ययोजनाको लागि सुझाव

नेपाल विशेष विपद् व्यपस्थापन सम्बन्धि कानुनी प्रावधान, सिकाईहरु, जलवायू परिवर्तन र विपद् सम्बन्धमा भएको कार्य र प्रतिवेदन साथै सिकाईहरु ल्यायत अन्य कानुनी प्रावधान, योजना, राष्ट्रिय रणनीतिक कार्ययोजनाको पूनरावलोकन र समिक्षा गर्दा भिमेश्वर न.पा. को निति र कार्ययोजनाको क-कस्ता प्लउगतक हुन्छन् र तिनलाई समायोजन गरी निति र कार्ययोजना बनाइएको छ भन्ने यस परिच्छेदले छोटकरीमा समिक्षा गर्ने छ ।

कानुनी प्रावधान	भिमेश्वर न.पा. को निति का लागी सुझाव
<p>नेपालको संविधान:</p> <ul style="list-style-type: none"> ➤ स्वच्छ वातावरणमा बाचन पाउनु पर्ने मौलिक हक प्रदान (भाग- ३-(३०)) ➤ वातावरण र विकास विच संतुलन कायम (३०-(३)) ➤ उपयुक्त आवासको हक (३७-(१)) ➤ भाग- ४(५१)- छ । प्राकृतिक साधनश्रोतको संरक्षण, संवर्धा र उपभोग सम्बन्धि निति:- जल उत्पन्न प्रकोप नियन्त्रण र नदिको व्यवस्थापन गर्दै दिगो र भरपर्दो सिंचाईको विकास गर्ने । ➤ अनुसूची-७ वुदा १७:- संघ र प्रदेशको साभ्ता अधिकारको सूचि:- प्राकृतिक तथा गैर 	<ul style="list-style-type: none"> ➤ विकासका प्रत्येक कार्यमा वातावरण र विपद्लाई मध्यनजर राखी नकारात्मक प्रभाव न्यून गर्ने । ➤ जल- प्रकोपलाई अत्यान्तै महत्वपूर्ण स्थान दिने । ➤ स्थानिय तहको विपद् व्यवस्थापन क्षेत्रमा अधिकार सम्पन्न निकाय

<p>प्राकृतिक विपद् पूर्व- तयारी, उद्धार तथा राहत र पूर्णलाभ</p> <ul style="list-style-type: none"> ➤ अनुसूति-८- स्थानिय तहको अधिकारको सुचि २०- विपद् व्यवस्थापन ➤ अनुसूची-९- अधिकारको साभ्ना सुची ९ मा पनि विपद् व्यवस्थापन 	
<p>विपद् जोखिम न्युनिकरण तथा व्यवस्थापन ऐन-२०७४</p> <ul style="list-style-type: none"> ➤ स्थानिय तहको अधिकारलाई सुनिश्चित गरिएको र “स्थानिय विपद् व्यवस्थापन समितिको” काम कर्तव्य र अधिकारको स्पष्ट व्यवस्था (दफा १७) १७(२):- स्थानीय विपद् व्यवस्थापन योजना तर्जुमा र कार्यान्वयन पर्नु पर्नेछ । बजेट, समन्वयात्मक पद्धति स्थानिय श्रोत व्यक्ति विकास, भौतिक संरचनामा मापदण्ड प्रयोग, वडा स्तरिय विपद् पूर्वतयारी तथा प्रतिकार्य समितिको गठन, नमुना अभ्यास, राहत, अनुगमनको अधिकार, पूर्व/सुचना प्रणलीको संचालन, आपतकालिन कार्य संचालन केन्द्रको , स्थापना, तथ्याडक अवधि विपद्को स्तर निर्माण र परिचय पत्र व्यवस्थापन समिति सगं समन्वय जस्ता महत्वपूर्ण प्रावधान र व्यवस्था ➤ अत्यन्तै समावेशी र समन्वयात्मक स्थानिय विपद् व्यवस्थापन समितिको व्यवस्था 	<ul style="list-style-type: none"> ➤ काम, कर्तव्य र अधिकार अनुरूप निति र कार्ययोजना निर्माण । ➤ १७ (२) मा भएका व्यवस्थाहरुलाई नितिमा उल्लेख गरी सोहिअनुसार कार्य योजना निर्माण गर्नु पर्ने ➤ कार्य योजना निर्माण र कार्यान्वयन गर्दा सोही अनुसार अनिर्वाय रुपमा गर्नु पर्ने । (दलित, महिला अपाङ्ग, वृद्ध आदिलाई समितिमा सदस्यको रुपमा)
<p>विपद् न्युनीकरण राष्ट्रिय नीति-२०७५</p> <ul style="list-style-type: none"> ➤ सबै वशमा विपद् जोखिम सम्बन्धि बुझाई र जानकारी सुनिश्चित गर्ने 	<ul style="list-style-type: none"> ➤ राष्ट्रिय नितिले निर्दिष्ट गरेको उद्देश्य र प्राथमिकता क्षेत्रहरुलाई कस्ता स्थानिय निति अवलम्बन गर्ने निर्णय गर्नु पर्ने ।

<ul style="list-style-type: none"> ➤ विपद् व्यवस्थापन गर्न शासनको सुदृढिकरण गर्ने ➤ विपद् र जलवायु परिवर्तन लाई समायोजन गर्ने । ➤ उत्थानशीलता वृद्धि गर्न सार्वजनिक र निजि लगानीमा जोड दिने । ➤ संचार र सुचना प्रणाली मा जोड । ➤ विपद् पश्चातका कार्यहरु लाई - राम्रो र बलियो को सुनिश्चित गर्ने । 	
<p>खोज तथा उद्धार राष्ट्रिय रणनीतिक कार्ययोजना २०७१</p> <ul style="list-style-type: none"> ➤ स्थानिय आपतकालिन सेवा र समुदायिक प्रतिकार्यमा जोड 	<ul style="list-style-type: none"> ➤ विपद् व्यवस्थापनलाई स्थानियकरण गर्नु पर्ने ।
<p>विपद् जोखिम न्युनीकरण राष्ट्रिय रणनीतिक कार्ययोजना २०१८-२०३०</p> <ul style="list-style-type: none"> ➤ प्राथमिकता क्षेत्रहरु, अपेक्षित परिमाण, जिम्मेवारी निकाय, समयावधि रणनीतिक क्रियाकलाप साथै साभेदारी निकायहरुको बारेमा स्पष्ट मार्ग निर्देशन गरी बनाइएको कार्ययोजना । 	<ul style="list-style-type: none"> ➤ स्थानिय निकायको कार्य योजनाको लागी स्पष्ट मार्गदर्शक र सोहीअनुसार बनाउनु पर्नेछ ।
<p>दाविपद् व्यवस्थापन कोष, कसुर तथा सजायको व्यवस्था, आवश्यकता अनुसार उप- समिति गठन, वार्षिक प्रगति प्रतिवेदन प्रकाशित गर्नु पर्ने । स्थानिय सरकार संचालनका सम्बन्धमा व्यवस्था गर्न बनेको ऐन-०७४</p> <ul style="list-style-type: none"> ➤ परिच्छेद-३ दफा ११ (न) मा विपद् व्यवस्थापन सम्बन्धि स्पष्ट व्यवस्था ➤ स्थानिय निति कानुन, मापदण्ड, योजनाको कार्यान्वयन, अनुगमन र नियमन 	<ul style="list-style-type: none"> ➤ सेन्डाईको प्रगती प्रतिवेदनलाई समेत आधारले दिएको अधिकार र व्यवस्था अनुसार रणनीतिक कार्य योजनामा समवेश गरिनु पर्छ र गरिने छ ।

<ul style="list-style-type: none"> ➤ पूर्व तयारी तथा प्रतिकार्य योजना ९३धक, कळ, क्तयअप० ➤ तटबन्ध, नदी/पहिरो नियन्त्रण ➤ निजि क्षेत्रसगं समन्वय ➤ विपद् जोखिम न्युनिकरण योजना तर्जुमा र कार्यान्वयन ➤ घगर्षम दबअप घभततभच (स्थानिय पूर्नस्थापना/पूर्ण निमार्ण) ➤ स्थानिय स्तरको विपद् सम्बन्धि तथ्याडक संकलन ➤ अध्ययन र अनुसन्धान ➤ स्थानिय आपतकालिन कार्य संचालन प्रणाली ➤ समुदायमा आधारित विपद् व्यवस्थापन मा जोड 	
<p>जलवायु परिवर्तन निति- २०११</p> <ul style="list-style-type: none"> ➤ ८.१ विपद् जोखिम न्युनिकरणको विस्तृत व्यवस्था ➤ ल्बए ले सुभाब र प्राथमिकिकरण गरेको जलवायु- सिर्जित विपद्का संभाव्य स्थान, समुदाय र मानवका लागि दिर्घकालिन अनुकुलतम कार्य योजना लागु गर्ने । ➤ आर्थिक- सामाजिक विकास तथा आय आर्जन सगं एकिकृत गर्ने । ➤ स्थानियकरण गर्ने ➤ पनि जन्य विपद् जोखिम लाई सुचना प्रणाली संग आवद्ध गरी सु-सुचित गर्ने । 	<p>कार्ययोजनामा जलवायु परिवर्तन निति- २०११ ले निर्दिष्ट गरेको व्यवस्थाहरुलाई स्पष्ट रुपमा राखिनेछ ।</p>

विपद् जोखिम न्युनिकरण राष्ट्रिय निति- २०७५

- जम्मा ५९ वटा निति को व्यवस्था गरिएको छ ।
- विद्यालय स्तर देखि उच्च शैक्षिक स्तरको पाठ्यक्रममा सामावेश गर्ने ।
- प्रभावकारी सुचना/संरचनाको माध्यमको सरोकारवाला देखि स्थानिय जनतासम्म विपद्को बुझाई र जानकारी स्पष्ट पार्ने ।
- संकटासन्नताको आधारमा नक्साङ्कन गरी समुदायको क्षमता बढाउने ।
- प्रविधिमा आधारित विपद् जोखिम व्यवस्थापन सुचना प्रणाली विकास र स्थापना गरी जनता सम्म सम्पूर्ण पहुँच पुऱ्याउने ।
- विपद् पश्चातका कृयाकलापहरुलाई जोड दिई अझ बलियो र अनुभवलाई केन्द्रकृत गर्ने ।

- भिमेश्वर को नितिगत व्यवस्थामा यो सम्पूर्ण व्यवस्थालाई स्थानिय वा सम्बन्धित समस्याको आधारमा समाधान गर्नु ।